

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

KATEDRA VEŘEJNÉ SPRÁVY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Terciární vzdělávání

Předkládá: **Tereza Smolanová**

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza SMOLANOVÁ**
Osobní číslo: **R17B0110P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Terciární vzdělávání**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Terciární vzdělávání
3. Struktura systému terciárního vzdělávání v České republice
4. Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **29. března 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Terciární vzdělávání" zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

.....
podpis

V Plzni dne 25.3.2020

Tereza Smolanová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za cenné profesionální rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	7
1 STRUKTURA ČESKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU	9
1.1 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	9
1.2 PRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	10
1.3 SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	11
1.4 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	11
1.5 ZÁSADY A CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ	12
2 MEZINÁRODNÍ STANDARDNÍ KLASIFIKACE VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
2.1 ISCED 97	13
2.2 ISCED 2011	14
3 HISTORIE A POJEM TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	16
3.1 HISTORIE TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	16
3.2 HISTORIE VYSOKÝCH ŠKOL NA ČESKÉM ÚZEMÍ.....	17
3.3 HISTORIE VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOL V ČESKÉ REPUBLICE	21
3.4 VYMEZENÍ POJMU TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	22
4 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	24
4.1 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA	24
4.1.1 <i>Zákon o vysokých školách</i>	24
4.1.2 <i>Školský zákon</i>	25
4.1.3 <i>Další právní úprava</i>	26
4.2 VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY	27
4.2.1 <i>Organizace a průběh studia</i>	28
4.2.2 <i>Školné</i>	30
4.2.3 <i>Analýza vývoje vyšších odborných škol</i>	31
4.3 VYSOKÉ ŠKOLY	35
4.3.1 <i>Studijní programy</i>	36
4.3.1.1 <i>Bakalářský studijní program</i>	36
4.3.1.2 <i>Magisterský studijní program</i>	37
4.3.1.3 <i>Doktorský studijní program</i>	38
4.3.2 <i>Typy vysokých škol</i>	39
4.3.2.1 <i>Veřejné vysoké školy</i>	39
4.3.2.2 <i>Státní vysoké školy</i>	43
4.3.2.3 <i>Soukromé vysoké školy</i>	44
4.3.3 <i>Organizace a průběh studia</i>	46
4.3.4 <i>Analýza vývoje vysokých škol</i>	47
ZÁVĚR.....	52
RESUMÉ.....	53
SEZNAM LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	54

Úvod

Vzdělání je jedním ze základních pilířů vyspělé společnosti, zároveň s vývojem společnosti rostou i nároky na její vzdělanost. V dnešní době je to právě vzdělání, které výrazně ovlivňuje možnosti uplatnění na trhu práce, což způsobuje významný růst zájmu o terciární vzdělávání.

Terciárním vzděláváním lze dosáhnout nejvyššího možného stupně vzdělání. Nejčastěji je realizováno na vysokých školách, v České republice dále také na vyšších odborných školách a některých konzervatořích.

Ačkoliv v každé zemi probíhá vzdělávání na vysokých školách odlišně, objevují se snahy vysokoškolské vzdělávání alespoň mírně sjednotit. Jedním z nástrojů, které mají toto umožnit je mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání, která byla přijata na Generální konferenci členských států UNESCO v roce 1976. Další snaha o sjednocení vysokoškolského vzdělávání probíhá v rámci Evropské unie.

Cílem této bakalářské práce je analýza systému terciárního vzdělávání a jeho vývoje v České republice. Tato bakalářská práce je rozdělena na čtyři kapitoly, přičemž úvodní kapitola se zabývá strukturou českého vzdělávacího systému, který sestává ze čtyř oblastí, jež jsou v kapitole stručně popsány. Kromě toho jsou zde také uvedeny zásady a cíle vzdělávání, jež jsou pro společnost velmi důležité.

Druhá kapitola je zaměřena na mezinárodní prvek ve vzdělávání a to na mezinárodní standardní klasifikaci vzdělávání, která je jednotným měřítkem pro porovnávání systémů vzdělávání. V práci je popsána jak současná tak i dřívější klasifikace vzdělávání.

Následující kapitola pojednává o historii a vývoji vysokých škol a vyšších odborných škol, dále je zde vymezen pojem „terciární vzdělávání“. Přestože neexistuje jednoznačná definice tohoto termínu, lze nalézt několik charakteristických znaků, které jednotlivé definice spojují.

Poslední a stěžejní kapitola této bakalářské práce se věnuje terciárnímu vzdělávání v České republice. Je rozdělena na tři části. První část seznamuje s legislativní úpravou, především se školským zákonem a zákonem o vysokých školách. Druhá část se zabývá vyššími odbornými školami, zejména průběhem studia a analýzou vývoje vyšších odborných škol. Třetí a poslední část je zaměřena na školy vysoké, jejich typy, studijní programy a je zde též provedena analýza vývoje.

1 Struktura českého vzdělávacího systému

System vzdělávání v České republice je upraven v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“) a v zákoně č. 39/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon o vysokých školách“).

Český vzdělávací systém lze rozdělit do čtyř oblastí: preprimární (předškolní), primární (základní), sekundární (střední) a terciární (další). V následujících kapitolách budou krátce představeny všechny oblasti vzdělávání. Terciární vzdělávání, jako ústřední téma této práce, bude dále rozvíjeno v následujících kapitolách.

1.1 Preprimární vzdělávání

Předškolní vzdělávání probíhá v mateřských školách. Je určeno pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let.¹ Mohou je však navštěvovat i děti starší 6 let, pokud ředitel školy na základě žádosti zákonného zástupce a doporučujícího posouzení příslušného školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa schválí odklad začátku povinné školní docházky.²

Od školního roku 2017/2018 je zavedena povinnost školní docházky pro děti, které k 31. srpnu před daným školním rokem dosáhnou alespoň pěti let. Tato povinnost se vztahuje na státní občany České republiky a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů. Dále se tato povinnost vztahuje na cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů, a na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany. Z této povinnosti jsou vyňaty děti s hlubokým mentálním postižením.³

¹ § 34 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“)

² *Eurydice: Vzdělávání a péče v raném dětství* [online]. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-21>

³ § 34a odst. 1 školského zákona

Nejčastěji bývá zřizovatelem mateřských škol obec či svazek obcí, dále to mohou být kraje, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), soukromé osoby, registrované církve nebo náboženské společnosti, které získali oprávnění takové školy zřizovat. Předškolní vzdělávání může být zpoplatněno, částka je však omezena vyhláškou. Ve veřejných a státních mateřských školách je vzdělávání v předškolním roce dítěte bezplatné.⁴

Preprimární vzdělávání má za cíl rozvíjet schopnosti a osobnost dítěte, seznámit jej se základními pravidly chování a životními hodnotami. Děti se také poprvé učí navazovat mezilidské vztahy se svými vrstevníky a respektovat autority. Hlavním smyslem mateřských škol je připravit dítě na povinnou školní docházku a vytvořit předpoklady pro další vzdělávání.

1.2 Primární vzdělávání

V rámci primárního vzdělávání je uskutečňována devítiletá povinná školní docházka. Základní školu navštěvují obvykle děti od 6 do 15 let, podle školského zákona však nejvýše do konce školního roku, v němž žák dosáhne 17 let věku.⁵ Vzdělávání na základní škole je rozděleno na dva stupně. První stupeň zahrnuje 1. – 5. ročník a po jeho absolvování mohou děti přestoupit na osmileté gymnázium nebo konzervatoř. Druhý stupeň tvoří 6. – 9. ročník a po jeho úspěšném zakončení získává žák základní stupeň vzdělání.

Před přijetím na základní školu není potřeba skládat přijímací zkoušky, je potřeba pouze provést zápis do prvního ročníku a o přijetí žáka rozhodne ředitel školy. Podle školského zákona je ředitel spádové školy povinen přednostně přijmout žáky, kteří mají místo trvalého pobytu v příslušném školském obvodu. Naopak pro studium na gymnáziu či konzervatoři je potřeba uspět u přijímacího řízení, které se v případě gymnázií nejčastěji skládá z didaktického testu z matematiky a z českého jazyka a literatury. V případě konzervatoře se jedná o talentové zkoušky.

⁴ Eurydice: *Vzdělávání a péče v raném dětství* [online]. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-21>

⁵ § 36 odst. 7 školského zákona

Cílem základního vzdělávání je podporovat a rozvíjet u dětí konkrétní a abstraktní myšlení a další dovednosti, na jejichž základě budou schopné řešit reálné životní problémy a účinně komunikovat a spolupracovat se svým okolím.

1.3 Sekundární vzdělávání

Sekundární vzdělávání je uskutečňováno na středních školách, středních odborných školách, středních odborných učilištích, gymnáziích nebo na konzervatořích. Na střední školy či jiné podoby sekundárního vzdělávání nastupují žáci po ukončení základní školy, nejčastěji v 15 letech. Sekundární vzdělávání může být všeobecné nebo odborné. Všeobecné vzdělávání je realizováno zejména na gymnáziích, na ostatních školách probíhá odborné vzdělávání. Délka studia je 1 až 4 roky v závislosti na stupni středního vzdělávání. Střední vzdělávání má 3 stupně: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Žáci jsou přijímáni na základě přijímacího řízení. V případě přijímacího řízení na obory vzdělání s maturitní zkouškou se vždy koná jednotná přijímací zkouška z českého jazyka a literatury a z matematiky. Střední vzdělávání může být ukončeno několika způsoby. Nejčastějším způsobem zakončení je maturitní zkouškou. V případě vzdělávacích programů v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání se ukončuje závěrečnou zkouškou. Závěrečnou zkouškou se ukončují i vzdělávací programy v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání s výučním listem.⁶

Sekundární vzdělávání má za cíl rozvíjet vědomosti, dovednosti a hodnoty získané na základních školách. Dalším důležitým cílem je připravit žáka na výkon budoucího povolání, ale i na plnoprávní občanský a osobní život. Dále by mělo žáka naučit samostatnému myšlení a získávání informací pro celoživotní vzdělávání.

1.4 Terciární vzdělávání

Terciární vzdělávání, které navazuje na sekundární vzdělávání, je uskutečňováno zejména na vysokých školách a vyšších odborných školách. Podmínkou přijetí je ukončené střední vzdělání s maturitní zkouškou a přijímací

⁶ *Eurydice: Střední vzdělávání* [online]. 2019 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-7_cs

řízení, které se nejčastěji skládá z přijímací zkoušky. Doba studia se odvíjí od typu školy a studijního programu. Na vyšších odborných školách je standardní délka studia 3 až 3 a půl roku. Na vysokých školách se délka studia pohybuje v rozmezí 3 až 6 let. Studium je zakončováno absolutoriem na vyšších odborných školách a závěrečnými státními zkouškami na vysokých školách. Po úspěšném zakončení absolventi vyšších odborných škol získávají neakademický titul DiS. Na vysokých školách absolventi po úspěšném zakončení studia získávají příslušný akademický titul.

1.5 Zásady a cíle vzdělávání

V obecných ustanoveních školského zákona jsou zakotveny zásady a cíle vzdělávání. Nejvýznamnější zásadou je rovný přístup každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání. Každý má stejná práva a povinnosti a to bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženské vyznání, národnost, etnický nebo sociální původ, zdravotní stav, majetek nebo jiné postavení občana. Dále je vzdělávání založeno na zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce, vzájemné úctě, respektu a solidaritě. Základní a střední vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie, které realizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, je bezplatné. Dalším důležitým principem v oblasti vzdělávání je svobodné šíření poznatků a názorová snášenlivost vůči ostatním jedincům.⁷

Cílem vzdělávání není pouze získání všeobecného či odborného vzdělání. Naopak, jedním z hlavních cílů vzdělávání je rozvoj osobnosti, kdy by člověk měl být obohacen zejména o poznávací a sociální způsobilosti, mravní a duchovní hodnoty pro osobní a občanský život a pro výkon budoucího povolání. Dále by měl být také schopen získávat a zpracovávat nové informace a znalosti v rámci svého celoživotního vzdělávání. Neméně důležitým cílem je osvojení a pochopení zásad demokracie, právního státu a nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody, poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně.⁸

⁷ § 2 odst. 1 školského zákona

⁸ § 2 odst. 2 téhož zákona

2 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání

Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání, v anglickém originálním znění International Standard Classification of Education (ISCED), je výsledkem mezinárodní dohody, která byla oficiálně přijata na Generální konferenci členských států UNESCO v sedmdesátých letech dvacátého století. Tato klasifikace se používá ve statistikách po celém světě za účelem shromažďování, sestavování a analyzování mezinárodně srovnatelných údajů a slouží pro uspořádání vzdělávacích programů do vzdělávacích úrovní a oborů. Jedná se tedy o jednotné měřítko pro mezinárodní porovnávání systémů vzdělávání v zemích po celém světě.

Jedním z nástrojů pro sběr a uspořádání informací o národních vzdělávacích systémech, jejich programech a odpovídajících kvalifikacích je jejich mapování, jehož cílem je zejména usnadnit interpretaci pro mezinárodní statistické účely. Klasifikace ISCED je spravována Statistickým úřadem při organizaci UNESCO, který je zodpovědný za rozvoj a údržbu klasifikace a zároveň také poskytuje rady jak ji efektivně a účinně využívat.⁹

2.1 ISCED 97

Druhá verze byla schválena na 29. generální konferenci organizace UNESCO v listopadu 1997 pod názvem ISCED 97. Jednotlivé země mezinárodní ekonomické organizace OECD a následně i zbytek zemí EU zmapovaly své vzdělávací programy a zařadily je do vzdělávacích úrovní ISCED. Tato klasifikace definuje sedm vzdělávacích úrovní. Počáteční úroveň označovanou jako ISCED 0 je preprimární neboli předškolní vzdělávání, dále následuje primární vzdělávání, nižší sekundární vzdělávání, které se dále člení na kategorie A, B a C, kdy každá z nich umožňuje jiný přímý vstup do další vzdělávací struktury. Vyšší sekundární vzdělávání je označeno jako ISCED 3 a stejně jako úrovně 5 a 6 se dále dělí na kategorie A, B a C. Další úroveň je postsekundární neterciární vzdělávání, jedná se o mezistupeň mezi programy 3. a 5. vzdělávací úrovně. Předposlední úroveň je ISCED 5 pod kterou je zařazeno terciární vzdělávání. Nejvyšší úroveň vzdělávání této soustavy je ISCED 6, která zahrnuje terciární vzdělávání vedoucí k udělení

⁹ Český statistický úřad: *Co je ISCED* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>

vědecké klasifikace, někdy též označovanou jako druhý stupeň terciárního vzdělávání.¹⁰

2.2 ISCED 2011

V současnosti je platná klasifikace vzdělávání ISCED 2011, která byla vytvořena organizací UNESCO ve spolupráci s Eurostatem a OECD a schválena na 36. zasedání Generální konference UNESCO v listopadu 2011. V České republice byla zavedena pod názvem CZ-ISCED 2011 sdělením Českého statistického úřadu s účinností od 1. ledna 2014 a nahradila výše popsanou klasifikaci ISCED 97 v částech týkající se úrovní vzdělávání. Pro obory vzdělávání byla klasifikace z roku 1997 nahrazena novou klasifikací CZ-ISCED-F 2013, jež vstoupila v platnost na začátku roku 2016 a navazuje na klasifikaci z roku 2011.¹¹

Nová klasifikace zavádí několik změn a inovací. Počet úrovní vzdělávání se oproti předchozí klasifikaci zvedl z původních sedmi na současných devět úrovní. Terciární vzdělávání je nově rozděleno do čtyř úrovní – krátký cyklus terciárního vzdělávání, bakalářská nebo jí odpovídající úroveň, magisterská nebo jí odpovídající úroveň a doktorská nebo jí odpovídající úroveň. Další změnou je zavedení kategorie rozvoje vzdělávání v raném dětství, kam spadá vzdělávání dětí od jejich narození do tří let věku.¹²

Následující *Tabulka 1* znázorňuje současný stav vzdělávacího systému České republiky v rámci klasifikace vzdělávání ISCED 2011. Počáteční úroveň 0 zahrnuje preprimární vzdělávání, jedná se tedy o mateřské školy včetně těch speciálních. Další úrovní je primární vzdělávání, kam spadá první stupeň základních škol. Úroveň 2, nižší sekundární vzdělávání, zahrnuje jak druhý stupeň základních škol, tak i nižší stupeň víceletých gymnázií a konzervatoří. Dále následuje vyšší sekundární vzdělávání, do kterého se řadí střední školy, učiliště a vyšší stupně gymnázií. Čtvrtou úrovní je postsekundární neterciární vzdělávání,

¹⁰ KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ. *Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu: Struktura vzdělávacího systému ČR v mezinárodním srovnání*. Praha: Karolinum, 2006, s. 181. ISBN 80-246-1261-5., str. 34- 36

¹¹ Český statistický úřad: *Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online].[cit. 2020-03-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

¹² FABIÁNKOVÁ, Jaroslava. *Nová klasifikace vzdělání ISCED 2011*. *Statistika&my: Měsíčník Českého statistického úřadu* [online]. 2014 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/01/nova-klasifikace-vzdelani-isced-2011/>

tedy pomaturitní studium, což jsou například rekvalifikační či jazykové kurzy pro absolventy středních škol. Dále následuje pátá úroveň označována jako krátký cyklus terciárního vzdělávání, kam spadají poslední dva ročníky konzervatoří šestiletých i osmiletých. Úroveň 6, bakalářská nebo jí odpovídající úroveň, zahrnuje vzdělávání na vyšších odborných školách a bakalářský program na vysokých školách. Dále následuje magisterská nebo jí odpovídající úroveň, do které spadá magisterské nebo navazující magisterské studium na vysokých školách. Jelikož do deváté úrovně patří vzdělávání jinde neuvedené, je osmá úroveň nejvyšší možnou, kterou lze v České republice dosáhnout, jedná se o doktorskou nebo jí odpovídající úroveň, tedy vzdělávání v doktorských programech vysokých škol.¹³

Tabulka 1 Vzdělávací systém ČR v rámci klasifikace vzdělávání ISCED 2011 (podle¹⁴)

Úroveň	Označení	Odpovídající úroveň ve školství ČR
0	Vzdělávání v raném dětství	Mateřské školy
1	Primární vzdělávání	1. stupeň základní školy
2	Nižší sekundární vzdělávání	2. stupeň základní školy, nižší stupeň víceletých gymnázií a konzervatoří
3	Vyšší sekundární vzdělávání	Střední školy, učiliště a vyšší stupeň gymnázií
4	Postsekundární neterciární vzdělávání	Pomaturitní studium
5	Krátký cyklus terciárního vzdělávání	Poslední dva ročníky konzervatoří
6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	Bakalářské studium VŠ, studium VOŠ
7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň	Magisterské a navazující magisterské studium VŠ
8	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň	Doktorské studium VŠ
9	Vzdělávání jinde neuvedené	

¹³ Český statistický úřad: *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2020-03-08].

Dostupné z: http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/ISCED%202011_CZ.pdf

¹⁴ Tamtéž

3 Historie a pojem terciárního vzdělávání

Následující kapitola je věnována historii a vymezení pojmu „*terciární vzdělávání*“. Historický vývoj vysokých škol a vyšších odborných škol je odlišný. Zatímco počátek českých vysokých škol lze najít již ve 14. století, vznik vyšších odborných škol se datuje od roku 1991.

3.1 Historie terciárního vzdělávání

Za předchůdce vysokých škol lze považovat už Platónovu Akademii či Aristotelovo Lykeion. Formou přednášek se zde vyučovala především filozofie, rétorika, aritmetika, geometrie, astronomie a také právo. Ve středověku byla centrem vzdělanosti církve. Církevní hodnostáři zakládali klášterní či biskupské školy, které však byly díky rozvoji obchodu a řemesel a rozmachu měst později nahrazovány městskými školami a univerzitami.¹⁵

Počátek univerzit v pravém slova smyslu sahá do 11. až 14. století v Evropě. Za nejstarší univerzitu je považována italská univerzita v Bologni, která byla založena již roku 1088 studenty.¹⁶ Boloňská univerzita byla původně právnickou školou, ale na počátku 13. století se zde začala realizovat výuka medicíny. Ve 12. století vznikla z podnětu církve Pařížská univerzita, jež byla rozdělena na čtyři fakulty – artistickou, teologickou, právnickou a lékařskou a stala se významným centrem vzdělanosti a scholastiky. V průběhu 12. a 13. století vznikaly v Evropě, zejména ve Středomoří, další významné univerzity. Těmi nejznámějšími a nejvýznamnějšími jsou univerzity v Oxfordu, Salamance, Padově, Sieně, Janově či v Cambridge.¹⁷

¹⁵ NOVOTNÁ, Jarmila. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. 1. vyd. Univerzita J. E. Purkyně v Brně — filozofická fakulta, 1981, s. 103 [Online].[cit. 2020-03-08].

Dostupné z:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112519/I_PaedagogicaPsychologica_16-1981-1_7.pdf?sequence=1

¹⁶ *Alma mater studiorum università di Bologna: The numbers of history* [online].

[cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.unibo.it/en/university/who-we-are/our-history/the-numbers-of-history>

¹⁷ KÖRNER, Milan. Rozvoj vysokého školství v ČR a jeho širší historické a středoevropské souvislosti. Urbanismus a územní rozvoj [online]. 2010 [cit. 2019-02-21]. ISSN 1212- 0855. Dostupné z:https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-06/08_rozvoj.pdf

První univerzity se od těch dnešních ale značně lišily. Výuka neprobíhala v národních jazycích, ale v univerzální latině. Díky tomu nebyl problém studovat i postupně na vícero univerzitách a to i na těch zahraničních, což bylo ve středověku běžné. Nejzásadnějším rozdílem bylo, že ženy k univerzitnímu studiu neměly přístup, to se změnilo až o několik století později. U nás tomu tak bylo až v roce 1878, kdy ženy mohly navštěvovat přednášky v posluchárnách na univerzitách Předlitavska, ovšem pouze se souhlasem vyučujícího.¹⁸ Další odlišností byla délka studia, zatímco dnes se čas strávený na vysoké škole pohybuje nejčastěji od tří do pěti let, ve středověku se délka studia na teologické či právnické fakultě vyšplhala i na patnáct let.¹⁹ Výuka na vysokém učení probíhala formou přednášek nebo disputací, což byly veřejné rozpravy formou diskuze, v níž mohl řečník projevit svobodně svůj názor, aniž by byl obviněn, že se odchyluje od učení církve.²⁰ Univerzity totiž představovaly jedno z mála míst, kam zcela nezasahovala ruka panovníka či církve a kde lidé mohli kriticky přemýšlet o světě a jeho problémech.

3.2 Historie vysokých škol na českém území

Počátek univerzitní tradice na českém území sahá až k roku 1348, kdy byla v Praze založena Univerzita Karlova. Vzorem pro její uspořádání byly univerzity v Paříži, Bologni a Neapoli. Skládala se z fakulty teologické, artistické, právnické a medicínské.²¹ Druhou českou a první moravskou vysokou školou byla Univerzita Palackého v Olomouci, která byla založena v roce 1573. Univerzita prošla bouřlivým vývojem, kdy několikrát zanikla, a dokonce byla jeden čas i degradována na pouhé akademické lyceum.²² Na konci 18. století u nás vznikla první umělecká škola, dnešní Akademie výtvarných umění v Praze.²³

¹⁸ BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století. 1. vyd. Praha: Slon, 2005, s. 176. ISBN 80-864-2948-2., str. 131-133

¹⁹ NOVOTNÁ, Jarmila. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. 1. vyd. Univerzita J. E. Purkyně v Brně — filozofická fakulta, 1981, s. 107 [Online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112519/I_PaedagogicaPsychologica_16-1981-1_7.pdf?sequence=1

²⁰ Tamtéž str. 108

²¹ *Univerzita Karlova: Historie UK* [online]. 2018 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-374.html>

²² *Univerzita Palackého v Olomouci: Historie univerzity* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/univerzita/zakladni-informace/historie-univerzity/>

²³ KOTALÍK, Jiří. *Akademie výtvarných umění v Praze: Historie AVU* [online]. 1999 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.avu.cz/document/historie-avu-%E2%80%93-text-ji%C5%99%C3%ADho-t-kotal%C3%ADka-z-r-1999-822>

Na počátku 19. století spatřovala politika habsburské monarchie v inteligenci a vzdělaném proletariátu nepřítele a vzdělávání na univerzitách mělo sloužit pouze jako stroj na výrobu poslušných úředníků. Studentům bylo také zakázáno studovat na zahraničních univerzitách, aby nepoznali západní liberalismus. V třicátých letech vrcholil proces tzv. Národního obrození, jehož snahou bylo do škol na všech úrovních vrátit český jazyk. S nástupem Bachovského absolutismu dochází oproti všem očekávání k pozitivním změnám v tehdejších univerzitním školství. Byla provedena školská reforma a na vysokých školách bylo opět podporováno vědecké studium a jeho cílem už nebyla pouze výchova vhodných úředníků pro monarchii.²⁴ V roce 1882 byla rozdělena tehdejší Karlo-Ferdinandova univerzita, jež vznikla v roce 1654 sloučením pražských vysokých škol, na českou a německou část. Po rozdělení bylo studentům umožněno studovat v českém jazyce.²⁵ Další univerzitní vývoj však zastavuje první světová válka.

Po první světové válce bylo na území nově vzniklého československého státu celkem 13 vysokých škol. Kromě již výše uvedených se jednalo o nově zřízené univerzity, jako jsou například Vysoká škola zemědělská v Brně, Masarykova univerzita v Brně či Komenského univerzita v Bratislavě. V tomto období panovala na vysokých školách svoboda učení a studium mělo více vědecký charakter. Většina vysokých škol byla státních a spravovalo je tehdejší Ministerstvo školství a osvěty, současně existovali i soukromé vysoké školy, které však potřebovali zvláštní povolení. Jednou ze soukromých vysokých škol byla Ukrajinská univerzita v Praze, v roce 1945 však došlo k likvidaci soukromých vysokých škol pro imigranty a žádné další soukromé vysoké školy otevírány nebyly a všechny ostatní byly státními.²⁶ Po obsazení Československa nacistickým Německem a studentských manifestacích roku 1939 byly české vysoké školy dočasně uzavřeny a znovu otevřeny byly až po druhé světové válce.

²⁴ RADA, Ivan a Petr ČORNEJ. *Dějiny zemí koruny české*. Praha: Paseka, 1992, s. 306. ISBN 80-851-9230-6., str. 72

²⁵ *Univerzita Karlova: Vznik Karlo-Ferdinandovy univerzity vyřešil vlekou krizi vysokých škol* [online]. 2014 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://cuni.cz/uk-5653.html>

²⁶ *Český statistický úřad: Úvod k vysokým školám, vymezení pojmů* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534966/w-3314a1.pdf/66e940a7-b9a4-4b1f-af11-c9b72321d53f?version=1.0>

Počátkem nové etapy vysokého školství bylo osvobození Československé republiky v roce 1945. Bezprostředně po osvobození se začíná s organizačními změnami vysokých škol. Jedním ze základních východisek pro sjednocení a zestátnění školského systému se stal Košický vládní program, ve kterém se v článku XV. uvádí: „*Bude provedena důsledná demokratizace, a to nejen umožní co nejširším vrstvám přístupu do škol i k jiným pramenům vzdělání a kultury, ale i v ideovém směru: v zlidovění samotného systému výchovy i povahy kultury, aby sloužila ne úzké vrstvě lidí, ale lidu a národu*“.²⁷ Již v prvním školním roce po osvobození se znovu otevírají brány vysokých škol, jsou také zakládány nové české univerzity.²⁸ Zároveň byly Benešovými dekrety z roku 1945 zrušeny německé vysoké školy v Praze a v Brně.^{29 30} V tomto období se na vysoké školy hlásí enormní počet studentů, šlo zejména o studenty, kterým okupace znemožnila začít nebo pokračovat ve studiu. Kvůli nadměrnému počtu uchazečů o studium medicíny na Univerzitě Karlově vznikly pobočky lékařské fakulty v Hradci Králové a v Plzni, které fungují do současnosti.³¹

Zásadní změna v československém vysokém školství přichází v únoru 1948, kdy se moci chopila Komunistická strana Československa. Studenti již nebyli přijímáni na základě svých znalostí a schopností, ale podle kádrového profilu a třídního původu. Základním dokumentem pro socialistickou přestavbu se u vysokého školství stává vysokoškolský zákon z roku 1950. Mezi jeho nejzásadnější ustanovení patřilo zrušení autonomie vysokých škol, změna způsobu ustanovování pracovníků a byl také zřízen Státní výbor pro vysoké školy. V tomto období nastává velmi prudký vzrůst počtu vysokých škol, jejichž hlavním cílem bylo vyškolit v co nejkratší době mladou inteligenci oddanou lidově demokratickému zřízení.³² Téhož roku začaly být povinné přednášky marxismu-leninismu pro všechny studenty vysokých škol. Dále byly vytvářeny katedry marxismu-leninismu a rušili

²⁷ Čl. XV. Košického vládního programu

²⁸ NOVOTNÁ, Jarmila. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. 1. vyd. Univerzita J. E. Purkyně v Brně — filozofická fakulta, 1981, s. 119 [Online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:

²⁹ Dekret prezidenta republiky č. 122/1945 Sb. o zrušení německé university v Praze

³⁰ Dekret prezidenta č. 123/1945 Sb. o zrušení německých vysokých škol technických v Praze a v Brně

³¹ Český statistický úřad: *Historie a vývoj vysokého školství - 1919 - 2008: Vysoké školy po 2. světové válce – do roku 1948* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534966/w-3314a3.pdf/38bb617f-8b01-4741-91d2-660ba057e46b?version=1.0>

³² Zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách

se teologické fakulty. Jedním z mála pozitivních prvků tehdejšího socialistického státu bylo zavedení bezplatného školství a současně také stát poskytoval studentům prospěchová a sociální stipendia. V šedesátých letech probíhala na vysokých školách mírná liberalizace. V platnost vešel nový zákon č. 19/1966 Sb. o vysokých školách, který částečně uvolnil poměry na vysokých školách.³³ V roce 1968 došlo k několika studentským stávkám a manifestacím, nicméně po srpnové sovětské okupaci nastalo opětovné utužení totality a socialismu.

V roce 1989 dochází v návaznosti na Sametovou revoluci, jíž se zúčastnili zejména pražští studenti, k pádu komunistického režimu a následnému procesu demokratizace československého státu. V tomto období dochází k převratným změnám v jak celém státním aparátu, tak i v systému vysokého školství. Již v roce 1990 probíhaly personální změny na vysokých školách, kdy byli propuštěni diskreditovaní učitelé a další funkcionáři. Již v prvních letech znovunabyté svobody vzniklo několik nových státních univerzit, jednalo se například o Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích, Slezskou univerzitu v Opavě či Západočeskou univerzitu v Plzni. Základním dokumentem v oblasti transformace vysokého školství byl zákon č. 172/1990 Sb. o vysokých školách, který dal školám právo na samosprávu a navrátil akademická práva a svobody. Zároveň tento zákon zavedl rozdělení studijních programů na bakalářské, magisterské a doktorské, které u nás přetrvávaly do současnosti.³⁴

Dalším z klíčových dokumentů v rámci reformy vysokého školství byla Magna Charta Universitatum a na ní navazující Sorborská deklarace z roku 1998 vyvořená Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon o vysokých školách“) v rámci Boloňského procesu, jehož cílem bylo vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. O rok později tento proces završila Boloňská deklarace, kterou podepsali zástupci 29 zemí, včetně České republiky, jež rozšířila základní principy Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání.³⁵ V roce 1998 byl schválen nový zákon č. 111/1998

³³ Zákon č. 19/1966 Sb. o vysokých školách

³⁴ § 1 a 2 zákona č. 172/1990 Sb. o vysokých školách

³⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: BOLONĚSKÝ PROCES* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2?lang=1

Sb. o vysokých školách, který položil základy dnešnímu systému vysokoškolského vzdělávání a s novelami platí dodnes.³⁶

3.3 Historie vyšších odborných škol v České republice

Historie vyšších odborných škol nemá tak dlouhou a rozmanitou tradici jako škol vysokých. Vývoj vyšších odborných škol v České republice započal v roce 1991, kdy bylo vytvořeno 15 středních odborných škol s pomaturitním studiem. Délka studia byla koncipována v rozmezí tří až čtyř let a studium bylo zaměřeno zejména na profesní praxi.³⁷

Zásadní změnu přinesla novela školského zákona z roku 1995, která zrušila pomaturitní studium, které se do té doby rozšířilo a poskytovalo ho již téměř padesát středních odborných škol a současně zavedla nový typ vzdělávání – vyšší odborné zajišťované vyššími odbornými školami. Většina vyšších odborných škol vznikla v letech 1996 a 1997 při středních odborných školách, jen několik vyšších odborných škol vzniklo jako samostatný právní subjekt. V prvním školním roce po zavedení nového typu škol působilo v České republice již 158 vyšších odborných škol. V následujících letech počet vyšších odborných škol, až na drobné výjimky stoupal a v roce 2008 jich bylo již 184.³⁸

Podle tehdejšího školského zákona byl tento typ školy určen pro vzdělávání studentů, kteří ukončili studium na střední škole a chtěli se dále odborně vzdělávat nebo prohlubovat již získané znalosti a dovednosti. Délka denního studia trvala nejméně dva a nejvíce tři roky. Vyšší odborné školy umožňovali i dálkové studium, které trvalo nejméně tři a nejvíce čtyři roky. Studium bylo zakončeno absolutoriem, tedy odbornou zkouškou, která se skládala z teoretické zkoušky z odborných předmětů, zkoušky z cizího jazyka, absolventské práce a její obhajoby. Po

³⁶Zákon č.111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen „zákon o vysokých školách“)

³⁷ KARPÍŠEK, Michal a kolektiv. *Vyšší odborné školy na rozcestí: Analýza stavu a možného vývoje sektoru vyššího odborného vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2009 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/1825_1_1/, str. 18

³⁸ Český statistický úřad: Soukromé školství na jednotlivých úrovních vzdělávání [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534652/w-3316-11a1.pdf/d050ded2-b530-46ba-ab0e-4c5c8a429dc9?version=1.0>, str. 12

úspěšném složení absolutoria měl student právo užívat za svým jménem označení absolventa vyšší odborné školy příslušného studijního oboru.³⁹

V současnosti upravuje vyšší odborné vzdělávání zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, zkráceně též školský zákon, jemuž bude v této práci věnována samostatná pasáž.

3.4 Vymezení pojmu terciární vzdělávání

Ve většině zemí, zejména těch vyspělých, obsahuje vzdělávací systém část všeobecně označovanou jako vysokoškolské vzdělávání. V současnosti je však daleko častěji používán termín terciární vzdělávání. V anglicky psaných publikacích lze pro stejný pojem najít termín higher education či university education.⁴⁰

Vysokoškolské vzdělání představuje ve vzdělávacích systémech nejvyšší formu vzdělání, na něž už nenavazuje žádná formální vzdělávací struktura. Přestože je stále rozsáhleji věnována pozornost celoživotnímu vzdělávání, lze ve formálním vzdělávání považovat vysokoškolskou fázi za konečnou.

V různých zemích je obsah terciárního sektoru vzdělávání značně odlišný, a proto neexistuje jednoznačná definice tohoto pojmu, která by jej přesně vystihovala ve všech jeho podobách. Přesto lze najít několik studií, které se pokouší termín terciární vzdělávání definovat. Jednou z nich je kniha *Public Expenditure on Higher Education: A Comparative Study in the Member States of the European Community*, jež vytyčila čtyři definiční znaky vysokoškolského vzdělávání takto:

- „*Vysokoškolské instituce poskytují vzdělání na určité úrovni.*“
- „*Vysokoškolské vzdělání je nějakým způsobem akreditováno nebo jsou jeho diplomy státem potvrzovány a uznávány.*“
- „*Ze statistik vysokoškolského vzdělání jsou arbitrárně vyňaty vojenské a policejní školy, jejichž povaha je zásadně odlišná.*“
- „*V řadě vyspělých západních zemí se odlišuje univerzitní a neuniverzitní sektor,*

³⁹ § 27a odstavec 2 zákona č. 138/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb. o soustavě základních a středních škol

⁴⁰ URBÁNEK, Václav. *Financování vysokého školství*. Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007, s. 163. ISBN 978-80-245-1313-3., str. 14

oba dohromady označované jako terciární sektor vzdělání.“⁴¹

Další studií, která se tímto pojmem zabývala, je EURYDICE: Dvacet let reforem vysokého školství v Evropě po roce 1980, která definuje vysokoškolské vzdělávání takto: „*Veškeré postsekundární vzdělávání, u kterého se vyžaduje alespoň vysvědčení o ukončení vyššího sekundárního vzdělávání nebo jeho ekvivalent a které vede k dosažení vysokoškolského vzdělání. Sestává z kursů klasifikovaných na nových úrovních 5 a 6 (ISCED 97).*“⁴²

⁴¹ URBÁNEK, Václav. *Financování vysokého školství*. Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007, s. 163. ISBN 978-80-245-1313-3., str. 13

⁴² Studie EURYDICE: Dvacet let reforem vysokého školství v Evropě po roce 1980. Evropská komise, Eurydice, 2001, s. 189. ISBN 80-211-0396-5., str. 16

4 Terciární vzdělávání v České republice

Terciární vzdělávání představuje v České republice především vzdělávání na vysokých školách, vyšších odborných školách, část ročníků konzervatoří a některé formy dalšího vzdělávání na vysokých školách.⁴³ K úspěšnému přijetí k tomuto vzdělávání se uchazeč kvalifikuje získáním středního vzdělání s maturitní zkouškou a splněním požadavků přijímacího řízení stanovených příslušnou institucí.

4.1 Legislativní úprava

Oblast terciárního vzdělávání je upravena velkým množstvím právních předpisů, a to jak na úrovni vnitrostátní, tak i mezinárodní. Právo na vzdělání je upraveno v Listině základních práv a svobod v článku 33. Dále LZSP garantuje právo na bezplatné vzdělání na základních a středních školách a podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách. Další neméně významná práva zakotvená v LZSP v souvislosti se studiem na vysokých školách jsou zejména právo na svobodu projevu, právo vyjadřovat své názory, právo na svobodu myšlení, právo na informace a právo na svobodu vědeckého bádání a uměleckou tvorbu.⁴⁴

Na úrovni vnitrostátní jsou v České republice dva základní zákony, které oblast terciárního vzdělávání upravují. Problematiku vysokého školství jakožto nejvyššího článku vzdělávací soustavy v České republice upravuje zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Vyšší odborné školy upravuje zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

4.1.1 Zákon o vysokých školách

Zákon o vysokých školách definuje postavení veřejných, státních i soukromých vysokých škol a jejich orgány. Vymezuje základní rámec pro financování veřejných vysokých škol a stanovuje pravidla pro hospodaření s majetkem. Zákon dále definuje typy studijních programů, pravidla pro jejich

⁴³ KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ. *Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu*. Praha: Karolinum, 2006, s. 43. ISBN 80-246-1261-5.

⁴⁴ Zákon č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod

akreditaci a podmínky, za kterých může instituce, která chce působit jako soukromá vysoká škola, získat státní souhlas. Zákon dále upravuje proces přijímání studentů, průběh a ukončování studia, práva a povinnosti studentů a postavení akademických pracovníků a vzájemný vztah vysokých škol a MŠMT.⁴⁵

Tento zákon byl naposledy novelizován zákonem č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů. Tato novela reagovala na nařízení Evropského parlamentu a Rady o Obecném nařízení o ochraně osobních údajů, které je všeobecně známé pod anglickou zkratkou GDPR. Nejednalo se však o nijak rozsáhlou změnu, jelikož byly pouze doplněny dva odstavce paragrafu 88.⁴⁶

Poslední zásadní novelou zákona o vysokých školách je zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tento zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 2. května 2016 a nabyl účinnosti dne 1. září 2016. Novela zavádí nová pravidla akreditace, včetně zřízení Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství, a nový systém hodnocení kvality vysokých škol. Dále upravuje některé podrobnosti přijímacího řízení, či podmínky pro výkon činnosti zahraničních vysokých škol a jejich poboček v České republice.⁴⁷

4.1.2 Školský zákon

Zákon č. 561/2004 Sb. vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Zákon též definuje cíl a stupeň vyššího odborného vzdělávání, jeho organizaci, předpoklady pro přijetí, průběh a ukončování studia, dosahovanou kvalifikaci a způsob akreditace vzdělávacího programu.

⁴⁵ Zákon o vysokých školách

⁴⁶ Zákon č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů

⁴⁷ Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

4.1.3 Další právní úprava

Mezi další právní předpisy upravující oblast terciárního vzdělávání, patří nařízení vlády a vyhlášky ministerstev. Tyto prováděcí předpisy podrobněji upravují některé aspekty vysokoškolského vzdělávání. Jedná se například o nařízení vlády č. 275/2016 Sb. o oblastech vzdělávání ve vysokém školství, nařízení vlády č. 274/2016 Sb. o standardech pro akreditace ve vysokém školství, vyhlášku MŠMT č. 343/2002 Sb. o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách, nařízení vlády č. 211/2010 Sb. o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání nebo vyhlášku MŠMT č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání.⁴⁸

Činnost vysokých škol je dále upravena jejich vnitřními předpisy, které navazují na zákon o vysokých školách a podléhají registraci, kterou provádí MŠMT na žádost rektora univerzity. Tyto předpisy musí být vydávány v souladu se zákony, a pokud by některý vnitřní předpis byl v rozporu s těmito normami, vyzve ministerstvo vysokou školu, aby v přiměřené lhůtě zjednala nápravu. Nejdůležitějším vnitřním předpisem vysokých škol je statut, který obsahuje zejména název, sídlo a typ vysoké školy, rámcové podmínky pro přijetí ke studiu a způsob podávání přihlášek, organizační strukturu vysoké školy a pravidla jejího hospodaření. Dalšími důležitými vnitřními předpisy jsou například volební a jednací řád akademického senátu, vnitřní mzdový předpis, stipendijní, studijní a zkušební řád.⁴⁹

Česká republika, jakožto člen Evropské unie, je vázána primárními a sekundárními právními předpisy EU. V oblasti vysokého školství je významná Smlouva o fungování Evropské unie, zejména článek 165 a 166, které se týkají spolupráce mezi členskými státy v rámci rozvoje kvalitního vzdělávání, mobility studentů a učitelů, podpory akademického uznávání diplomů, započítávání doby studia či podpory rozvoje dálkového studia.⁵⁰ Sekundárním pramenem EU, který

⁴⁸ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*: Dokumenty: Vyšší odborné vzdělávání [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyssi-odborne-vzdelavani/dokumenty-4>

⁴⁹ *Eurydice*: Terciární vzdělávání [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs

⁵⁰ Článek 165 a 166 Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01

se týká vzdělávání je například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací.

Také vyhlášené mezinárodní smlouvy podle článku 10 Ústavy, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas, jsou pro Českou republiku závazné. Vysokého školství se týká zejména článek 13 a 14 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Evropská úmluva o rovnocennosti dokladů umožňujících přístup na vysoké školy, Úmluva o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu nebo čl. 28 Úmluvy o právech dítěte.

4.2 Vyšší odborné školy

Jak již bylo výše zmíněno, vzdělávání na vyšších odborných školách je upraveno školským zákonem z roku 2004. Vyšší odborné školy poskytují profesně orientované neuniverzitní terciární vzdělávání, jejichž cílem je dále rozvíjet a prohlubovat znalosti a dovednosti studenta získané na střední škole a připravit jej na budoucí výkon pracovních povinností.

V České republice může být zřizovatelem vyšší odborné školy stát, kraj, obec, svazek obcí, církve a fyzická či právnická osoba ve formě akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným. Podle zřizovatele se vyšší odborné školy dělí na státní, veřejné a soukromé. V roce 1998 bylo zákonem změněno právní postavení tehdejších státních vyšších odborných škol na veřejnoprávní instituce. Tímto zákonem byl také umožněn vznik soukromých vysokých škol.⁵¹

Vzdělávání na vyšších odborných školách se uskutečňuje prostřednictvím jednotlivých vzdělávacích programů, které podléhají akreditaci příslušného ministerstva. Až na výjimky stanovené ve školském zákoně dává souhlas s akreditací MŠMT. V případě vzdělávacího programu se zdravotnickým zaměřením je zapotřebí souhlasu Ministerstva zdravotnictví, u programů, které se týkají oblasti bezpečnostních služeb, je nutný souhlas Ministerstva vnitra. Poslední výjimkou

⁵¹ Český statistický úřad: *Terciární vzdělávání: Studenti a absolventi vysokoškolského a vyššího odborného vzdělávání* [online]. 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/23006020p.pdf/711c5062-ef04-418b-b3ba-d77988d06365?version=1.0>

jsou vzdělávací programy zaměřené na přípravu k výkonu regulovaného povolání, k jehož akreditaci je zapotřebí souhlasné stanovisko příslušného uznávacího orgánu. Poté, co je souhlas s akreditací udělen, je vzdělávací program pro příslušnou vyšší odbornou školu zapsán do školského rejstříku a škola může přijímat uchazeče o studium.⁵²

Vyšší odborné školy umožňují vzdělávání v denní, dálkové, večerní, distanční nebo kombinované formě studia, které jsou si vzájemně rovnocenné, avšak délka dálkového, večerního, distančního nebo kombinovaného vzdělávání může být o jeden rok delší než doba vzdělávání v denní formě. Výuka denní formou vzdělávání, též označována jako prezenční, probíhá pravidelně každý pracovní den, nejčastěji od 8 do 14 hodin. Oproti tomu výuka večerní formou je organizována v odpoledních a večerních hodinách pouze několikrát v týdnu v rozsahu 10 až 18 hodin týdně. Zcela odlišně probíhá vzdělávání dálkové nebo distanční. Dálkovou formou vzdělávání je výuka realizována zejména konzultacemi v rozsahu 200 až 220 odborných konzultačních hodin v kombinaci se samostudiem. U distančního studia výuka neprobíhá v učebnách a nevyžaduje se osobní účast studentů a učitelů ve škole, ale je uskutečňována prostřednictvím informačních technologií, samostudiem a popřípadě individuálními konzultacemi. V rámci kombinované formy vzdělávání dochází ke střídání denní a jiné formy studia například dálkové.⁵³

Aby mohl být uchazeč o studium na příslušnou vyšší odbornou školou přijat, musí mít dokončené střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou a splnit podmínky pro přijetí. Každá škola má přijímací řízení upraveno jinak. Někde jsou vyžadovány přijímací zkoušky z odborných předmětů, jinde je zapotřebí doložit vysvědčení z posledního ročníku na střední škole a uchazeči jsou přijímáni podle prospěchu. O přijetí ke vzdělávání na vyšší odborné škole rozhoduje její ředitel. Uchazeč se stává studentem vyšší odborné školy dnem zápisu ke vzdělávání.

4.2.1 Organizace a průběh studia

Studium na vyšší odborné škole trvá obvykle tři roky, včetně odborné praxe. V případě zdravotnických oborů může být délka studia až tři a půl roku. Školní rok

⁵² § 104 školského zákona

⁵³ § 25 téhož zákona

je členěn na zimní období, které trvá od 1. září do 31. ledna, a letní období, které trvá od 1. února do 31. srpna. Dohromady tedy školní rok trvá 40 týdnů, z toho 32 týdnů probíhá školní výuka, 6 týdnů je určeno pro samostatné studium a k získání hodnocení v řádném termínu a 2 týdny tvoří časová rezerva.⁵⁴

Vzdělávání na vyšších odborných školách je rozděleno na dvě části a to na teoretickou a praktickou přípravu. Teoretická příprava probíhá formou přednášek, seminářů, cvičení, exkurzí a konzultací. Praktická příprava se uskutečňuje formou praktického vyučování a odborné praxe v různých firmách či organizacích, jejímž cílem je získávání praktických zkušeností ze studovaného oboru. Délka praxe je v řádu několika týdnů, nejméně však 14 týdnů, a je obecně neplacená.

Studenti jsou rozděleni do studijních skupin podle oborů a jejich počet nesmí v prvním ročníku studia klesnout pod 10 a zároveň přerůst přes 40 studentů. Výjimkou jsou obory Umění a užité umění, kde může studijní skupinu navštěvovat nejméně 6 studentů.⁵⁵

Studenti jsou hodnoceni jak v průběhu, tak i na konci každého zimního či letního období. V průběhu školního roku jsou studentům zadávány semestrální práce a samostatné úkoly či testy, jejichž výsledky mohou být zohledněny při zápočtu, kvalifikovaném zápočtu nebo zkoušce. Kvalifikovaný zápočet i zkouška mohou mít ústní, písemnou, praktickou nebo kombinovanou formu a slouží k prověření vědomostí studenta z příslušného předmětu. Výsledky kvalifikovaného zápočtu a zkoušky jsou hodnoceny známkami na stupnici 1 až 4, kdy 1 znamená výborně, 2 - velmi dobře, 3 - dobře a 4 - nevyhověl/a. Pokud student zkoušku napoprvé úspěšně nesloží, může ji dvakrát opakovat. Výsledek je poté studentovi zapisován do výkazu o studiu.

Studium je zakončeno absolutoriem, které se skládá ze zkoušky z odborných předmětů, zkoušky z cizího jazyka a obhajoby absolventské práce. Podmínkou pro připuštění studenta k absolutoriu je úspěšné ukončení posledního ročníku vzdělávání. Zkouška probíhá před odbornou komisí složenou z předsedy, kterým je pedagogický pracovník z jiné vyšší odborné školy nebo vysoké školy.

⁵⁴ § 3 odst. 1 vyhlášky č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání

⁵⁵ § 4 odst. 1 výše citované vyhlášky

Dalšími členy jsou místopředseda, vedoucí učitel studijní skupiny, učitel příslušného předmětu, z kterého student skládá zkoušku, přisedící, který daný předmět vyučuje, odborník z praxe, vedoucí absolventské práce a její oponent.⁵⁶ Pokud student z některé zkoušky či z obhajoby absolventské práce neuspěje, může konat opravu do šesti měsíců od řádného termínu absolutoria. Opravnou zkoušku nebo obhajobu absolventské práce je však možné konat nejvýše dvakrát. Jestliže student u absolutoria úspěšně složí všechny zkoušky a obhájí absolventskou práci, dosáhne stupně vyššího odborného vzdělání a získává titul „diplomovaný specialista“, který se ve zkrácené podobě „DiS. „, uvádí za jménem. Jako doklad o úspěšném absolvování a dokončení vyšší odborné školy slouží vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Součástí těchto dokladů je nově i údaj o úrovni Evropského rámce kvalifikací (EQF).⁵⁷

4.2.2 Školné

Na rozdíl od vysokých škol je vzdělávání na vyšších odborných školách, včetně veřejných vyšších odborných škol, poskytováno za úplatu, která je příjmem právnické osoby, která vykonává činnost školy. Výši tzv. "školného" na vyšších odborných školách zřizované státem, krajem, obcí nebo svazem obcí stanovuje ředitel školy, avšak podmínky splatnosti, možnost snížení nebo osvobození od úplaty a nejvyšší možnou částku školného upravuje vyhláška č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání. Jak znázorňuje následující *Tabulka 2*, výše školného na veřejných vyšších odborných školách se odvíjí od jednotlivých oborů vzdělávání a v současné době činí 2 500 až 5 000 Kč ročně. Ve výjimečných případech může ředitel školy studentovi snížit výši úplaty až do výše 50 % stanovené částky.⁵⁸

⁵⁶ § 102 odst. 4 školského zákona

⁵⁷ Evropský rámec kvalifikací je společný evropský referenční rámec, který má pomáhat pochopit, porovnat a uznávat kvalifikace získané v Evropské unii. Má osm úrovní, do kterých lze zařadit všechny kvalifikace a vyšší odborné vzdělávání je na úrovni EQF 6.

⁵⁸ § 14 vyhlášky č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání

Tabulka 2 Výše školného na veřejných vyšších odborných školách (podle⁵⁹)

Vzdělávací programy ve skupinách oborů vzdělání	Výše školného
Umění a užité umění	5000,-
Zemědělství a lesnictví	4000,-
Veterinářství a veterinární prevence	
Gastronomie, hotelnictví a turismus	
Publicistika, knihovnictví a informatika	2500,-
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	
Ostatní	3000,-

Soukromé vyšší odborné školy si výši školného určují samy podle náročnosti jednotlivých oborů. V současnosti se tato částka pohybuje v rozmezí 10 až 30 tisíc korun za jeden semestr studia. Výše úplaty na církevních vyšších odborných školách je téměř totožná jako na veřejných vyšších odborných školách.⁶⁰

4.2.3 Analýza vývoje vyšších odborných škol

Tato podkapitola je zaměřena na analýzu vývoje vzdělávání na vyšších odborných školách v rozmezí několika let. Sleduje vývoj počtu studentů a absolventů, dále podíl cizinců a nejžádanější obory na českých vyšších odborných školách.

- **Počet vyšších odborných škol podle zřizovatele**

Tabulka 3 znázorňuje počet vyšších odborných škol v České republice podle jejího zřizovatele v průběhu školních let 2003/2004 až 2017/2018. Vývoj počtu vyšších odborných škol měl do školního roku 2009/2010 až na jednu výjimku rostoucí charakter. V následujících letech však počet vyšších odborných škol klesal a ve školním roce 2017/2018 bylo v České republice již pouze 166 vyšších odborných škol, z toho jich bylo 114 veřejných, 41 soukromých a 11 církevních. Nejvíce vyšších odborných škol za posledních patnáct let bylo ve školním roce 2008/2009 a 2009/2010, kdy jich na našem území bylo 184.

⁵⁹ § 14 vyhlášky č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání

⁶⁰ Eurydice: Česká-republika: Financování terciárního vzdělávání [online]. 2019 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_1_Vyssi_odborne_skoly

Tabulka 3 Počet vyšších odborných škol (podle⁶¹ a⁶²)

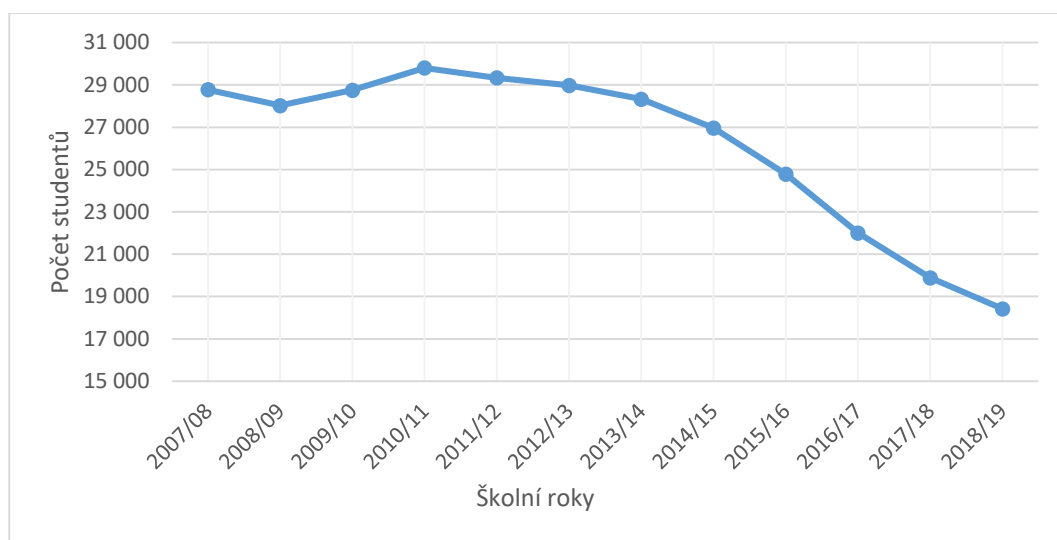
Školní roky	Veřejné	Soukromé	Církevní	Celkem
2003/04	113	44	12	169
2004/05	115	47	12	174
2005/06	114	49	13	176
2006/07	114	48	12	174
2007/08	118	47	12	177
2008/09	123	49	12	184
2009/10	124	48	12	184
2010/11	120	50	12	182
2011/12	119	49	12	180
2012/13	119	47	12	178
2013/14	116	46	12	174
2014/15	116	46	12	174
2015/16	115	44	12	171
2016/17	115	42	11	168
2017/18	114	41	11	166

- **Počet studentů na vyšších odborných školách**

Následující graf na *Obrázku 1* znázorňuje počet studentů na vyšších odborných školách od školního roku 2007/2008 do roku 2018/2019. Jak je z grafu patrné, nejvyšší počet studentů byl ve školním roce 2010/2011, kdy na vyšších odborných školách studovalo 29 800 studentů. V dalších letech počet studentů rapidně ubýval a ve školním roce 2018/2019 studovalo na vyšších odborných školách pouze 18 416 studentů. S poklesem studentů na vyšších odborných školách souvisí i pokles vyšších odborných škol jako takových.

⁶¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18 [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

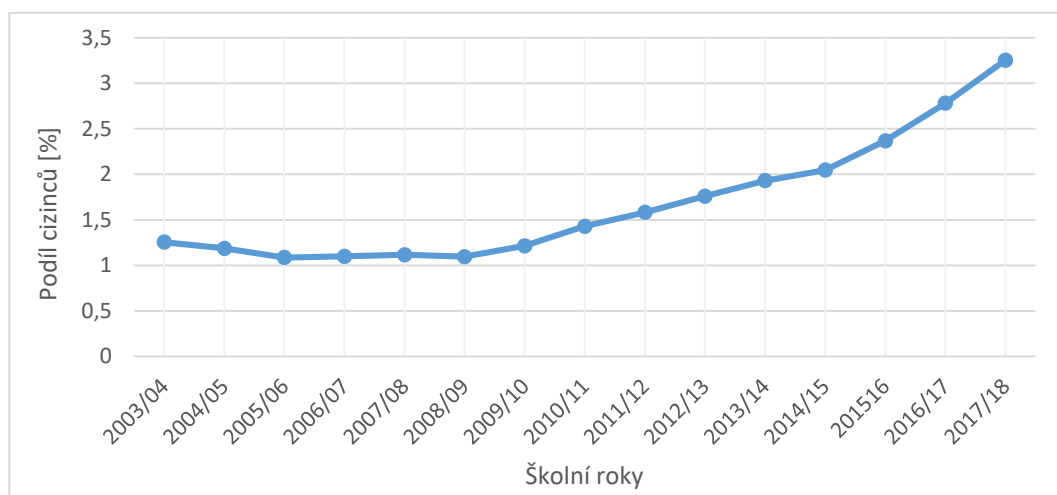
⁶² Český statistický úřad: Soukromé školství na jednotlivých úrovních vzdělávání: Vyšší odborné školy [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534652/w-3316-11a1.pdf/d050ded2-b530-46ba-ab0e-4c5c8a429dc9?version=1.0>

Obrázek 1 Počet studentů vyšších odborných škol (podle⁶³)

- **Podíl cizinců na vyšších odborných školách**

Graf na Obrázku 2 znázorňuje podíl cizinců na českých vyšších odborných školách. Z grafu lze vyčíst, že zájem cizinců o studium na vyšších odborných školách v České republice roste. Ve školním roce 2008/2009 na nich studovalo 307 studentů ze zahraničí, o devět let později se počet cizinců studujících na tuzemských vyšších odborných školách zvýšil o více než 50 %. Jedním z důvodů tohoto růstu je zvyšující se kvalita vzdělávání na českých vyšších odborných školách a také místní finanční dostupnost živobytí.

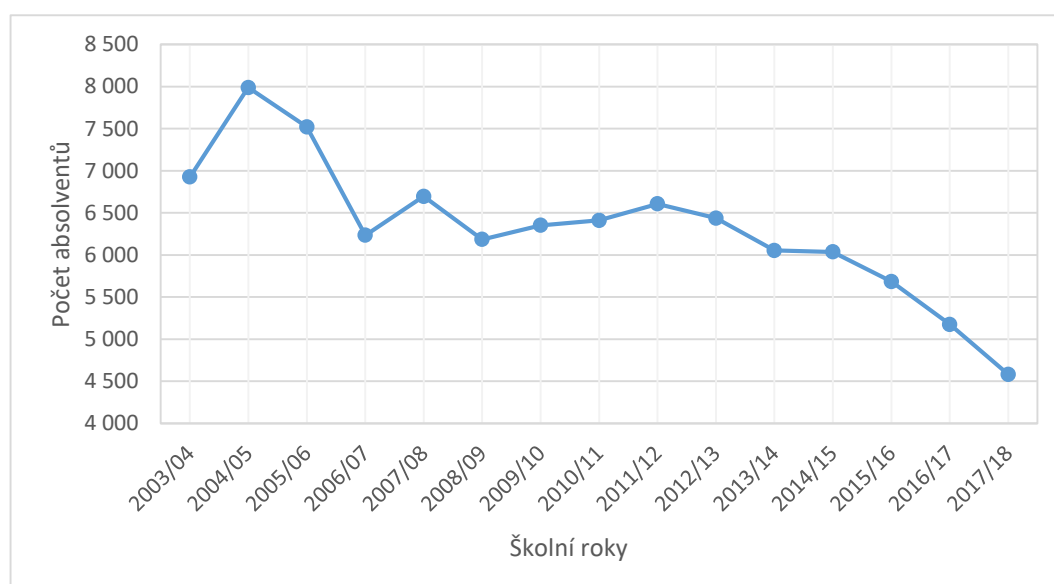
Obrázek 2 Podíl cizinců na vyšších odborných školách (podle⁶⁴)

⁶³ Český statistický úřad: Studenti vyššího odborného vzdělávání [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/230060200e01.pdf/40b57547-faa9-4a77-a685-afcce013de12?version=1.3>

⁶⁴ Český statistický úřad: Cizinci na vyšších odborných školách [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/230060200e03.pdf/c1bd3b32-8b07-4bc7-994b-728b3ca5dea9?version=1.3>

- **Počet absolventů vyšších odborných škol**

Graf na *Obrázku 3* znázorňuje počet absolventů vyšších odborných škol v průběhu patnácti let. Nejvyšší počet absolventů vyšších odborných škol byl doposud zaznamenán ve školním roce 2004/2005, kdy vyššího odborného vzdělání dosáhlo téměř 8 000 studentů. Následující dva roky došlo ke značnému poklesu počtu absolventů, který činil rozdíl více než 1 700 absolventů. Poté až do školního roku 2014/15 byly počty absolventů poměrně stabilní, ovšem od dalšího roku již docházelo ke stabilnímu poklesu trvajícím až do konce sledovaného období, kdy je pravděpodobné, že klesající tendence bude pokračovat i nadále.

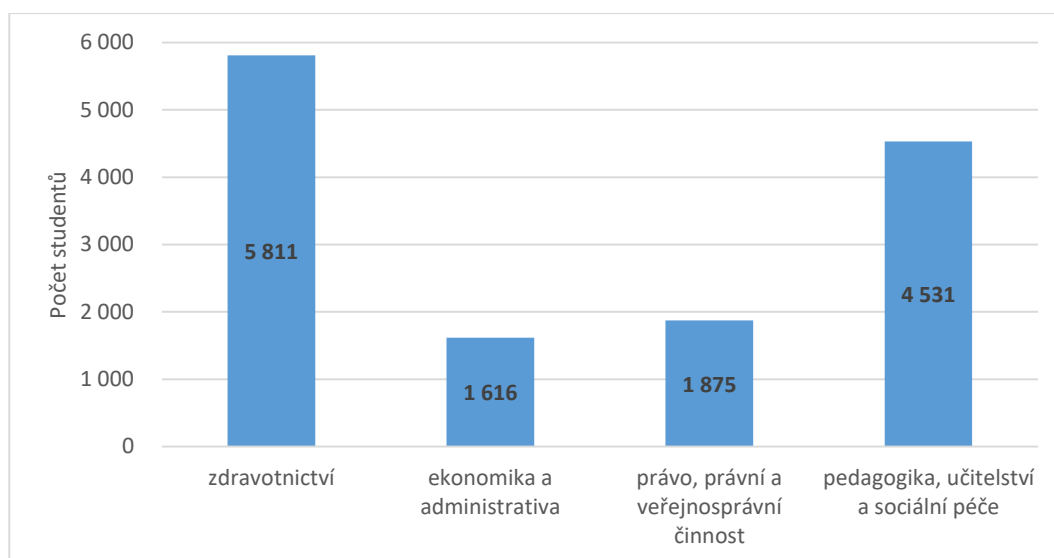

Obrázek 3 Počet absolventů vyšších odborných škol v daném školním roce (podle⁶⁵)

- **Nejnavštěvovanější skupiny oborů vyšších odborných škol**

Graf *Obrázku 4* obsahuje nejnavštěvovanější skupiny oborů vyšších odborných škol ve školním roce 2017/2018. V současné době si uchazeč o studium na vyšší odborné škole může vybrat z 27 skupin oborů vzdělávání, které obsahují více jak 60 oborů vzdělávání. Z *Obrázku 4* lze vyzorovat, že jednou z nejžádanějších skupin oborů bylo ve školním roce 2017/2018 zdravotnictví. Druhou nejčastěji studovanou skupinou oborů byla ve sledovaném období pedagogika, učitelství a sociální péče. Dalšími žádanými skupinami oborů jsou právo, právní a veřejnosprávní činnost a ekonomika a administrativa.

⁶⁵ Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky – 2019: Vyšší odborné školy* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/24-vzdelavani-fvr4dq28ww>

Obrázek 4 Nejnavštěvovanější skupiny oborů vyšších odborných škol ve školním roce 2017/2018 (podle⁶⁶)

4.3 Vysoké školy

Úvodní ustanovení zákona o vysokých školách definuje vysoké školy takto: „Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti.“⁶⁷ Cílem vysokoškolského vzdělávání je umožnit studentům získávat, rozšiřovat, a prohlubovat znalosti z různých oblastí poznání a kultury, poskytovat odpovídající profesní kvalifikaci, připravit je na výzkumnou práci a celoživotní vzdělávání. Dalším cílem je také přispívat k rozvoji občanské společnosti a k přípravě mladých lidí pro život v ní, a zároveň rozvíjet mezinárodní, zejména evropskou spolupráci a podporovat společné projekty.⁶⁸

Každá vysoká škola je právnickou osobou a pouze vysoké školy mohou udělovat akademické tituly, konat habilitační řízení, řízení ke jmenování profesorem, dále používat akademické insignie nebo konat akademické obřady. Akademičtí pracovníci a studenti tvoří akademickou obec. Všem členům akademické obce jsou zaručeny akademická práva a svody. Jde především o svobodu vědeckého bádání, umělecké tvorby a zveřejňování jejich výsledků, dále

⁶⁶ Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky – 2019: Vyšší odborné školy - studenti podle skupin oborů vzdělání* [online]. 2019 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/24-vzdelavani-fvr4dq28wv>

⁶⁷ § 1 zákona o vysokých školách

⁶⁸ Tamtéž

svobodu výuky různých vědeckých názorů, svobodu vyjadřovat vlastní názory při výuce, právo volit a být volen do akademických senátů a dalších akademických orgánů a právo používat akademické insignie a konat akademické obřady.⁶⁹

4.3.1 Studijní programy

Vzdělávání na vysokých školách je uskutečňováno na základě akreditovaných studijních programů podle studijního plánu. Studijní programy podléhají akreditaci, kterou uděluje Národní akreditační úřad pro vysoké školství. Součástí studijního programu jsou název studijního programu, jeho typ, forma a cíle studia, údaje o profilu studijního programu, charakteristika studijních předmětů či udělovaný akademický titul. Profil bakalářského nebo magisterského studijního programu může být profesně nebo akademicky zaměřený. V České republice vysoké školy uskutečňují tři typy studijních programů: bakalářský, magisterský a doktorský.⁷⁰

4.3.1.1 Bakalářský studijní program

Cílem bakalářského studijního programu je připravit studenty k výkonu budoucího povolání a současně také k případnému navazujícímu magisterskému studiu. Většina bakalářských studijních programů je tříletých, výjimku tvoří některé technické, stavební či výtvarné obory, které mohou být až čtyřleté. Podmínkou pro přijetí do tohoto programu je ukončené střední vzdělání s maturitní zkouškou, v případě vyššího odborného studia na konzervatoři je podmínkou absolutorium. Výjimečně mohou být též přijati studenti, kteří neabsolvovali ani absolutorium v konzervatoři, ani maturitní zkoušku.⁷¹ Řádně zakončené studium se ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce. Úspěšní absolventi bakalářského studijního programu získávají akademický titul "bakalář" ve zkratce "Bc." jež je uváděn před jménem, v oblasti umění je udělován akademický titul "bakalář umění" ve zkratce "BcA.", který je též uváděn před jménem.⁷²

⁶⁹ § 4 zákona o vysokých školách

⁷⁰ § 44 téhož zákona

⁷¹ § 48 téhož zákona

⁷² § 45 téhož zákona

4.3.1.2 Magisterský studijní program

Vysokoškolský zákon říká: „*Magisterský studijní program je zaměřen na získání teoretických i praktických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.*“⁷³ Ve většině případů magisterské studium navazuje na bakalářské studijní programy a obvykle doba takového studia trvá dva roky, nejméně však jeden a nejvýše tři roky. Existují ale i nenavazující magisterské studijní programy, tzv. nestrukturované, a v tomto případě je doba studia nejméně čtyři a nejvýše šest let. Šestiletý magisterský studijní program lze nalézt například na lékařských fakultách. Pokud magisterský studijní program navazuje na ten bakalářský je podmínkou přijetí ke studiu řádné ukončení studia v kterémkoliv studijním programu, tj. zejména v bakalářském studijním programu ale také v magisterském nebo i doktorském studijním programu. V případě nenavazujícího magisterského studijního programu jsou podmínky pro přijetí stejné jako do bakalářského studijního programu. Řádné zakončení studia probíhá obdobně jako u bakalářského studijního programu, studenti nepíší bakalářskou práci, ale diplomovou, která by měla být rozsáhlejší a odbornější než práce bakalářská. V případě studia všeobecného lékařství, zubního lékařství, veterinárního lékařství a veterinární hygieny se studium řádně ukončuje státní rigorózní zkouškou.⁷⁴ Po úspěšném zakončení magisterského studia získávají studenti tyto akademické tituly podle oblasti jejich studia:

- *v oblasti ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství "inženýr", ve zkratce "Ing.",*
- *v oblasti architektury "inženýr architekt", ve zkratce "Ing. arch.",*
- *v oblasti všeobecného lékařství "doktor medicíny", ve zkratce "MUDr.",*
- *v oblasti zubního lékařství "doktor zubního lékařství", ve zkratce "MDDr.",*
- *v oblasti veterinárního lékařství a veterinární hygieny "doktor veterinární medicíny", ve zkratce "MVDr.",*
- *v oblasti umění "magistr umění", ve zkratce "MgA.",*
- *v ostatních oblastech "magistr", ve zkratce "Mgr."⁷⁵*

⁷³ § 46 odst. 1 zákona o vysokých školách

⁷⁴ § 46 odst. 2 a 3 téhož zákona

⁷⁵ § 46 odst. 4 téhož zákona

Po úspěšném absolvování magisterského studijního programu mohou absolventi některých oborů vykonat ve stejné oblasti svého studia státní rigorózní zkoušku, jejíž součástí je i obhajoba rigorózní práce. Po jejím zdárném vykonání se udělují tyto akademické tituly:

- v oblasti práva "doktor práv", ve zkratce "JUDr.",
- v oblasti humanitních, pedagogických a společenských věd "doktor filozofie", ve zkratce "PhDr.",
- v oblasti přírodních věd "doktor přírodních věd", ve zkratce "RNDr.",
- v oblasti farmacie "doktor farmacie", ve zkratce "PharmDr.",
- v oblasti teologie "licenciát teologie", ve zkratce "ThLic." nebo "doktor teologie", ve zkratce "ThDr.".⁷⁶

4.3.1.3 Doktorský studijní program

Doktorský studijní program je zaměřen hlavně na vědecké bádání, výzkum, vývoj a samostatnou tvůrčí nebo teoretickou činnost. Doktorandi, jak se označují studenti, kteří usilují o akademický titul doktor, se často podílejí na výzkumných projektech. Standardní doba studia je nejméně tři a nejvýše čtyři roky. Reálně ale průměrná délka doktorského studia činí pět až šest let. Podmínkou přijetí uchazeče ke studiu doktorského studijního programu je řádné ukončení magisterského studia. Výuka v rámci doktorského studia probíhá značně odlišně od studia v bakalářském či magisterském programu. Studenti již nenavštěvují přednášky, cvičení nebo semináře, ale výuka probíhá podle individuálního plánu pod vedením školitele. Studium jednotlivých studentů sleduje a hodnotí oborová rada, která je ustanovena na základě vnitřního předpisu školy. Na některých vysokých školách jsou doktorandi povinni vyučovat určitý počet hodin. Doktorské studium je řádně ukončováno státní doktorskou zkouškou a veřejnou obhajobou disertační práce. Úspěšní absolventi získávají akademický titul doktor, ve zkratce "Ph.D.", který je na rozdíl od titulů z bakalářského nebo magisterského studijního programu uváděn za jménem.⁷⁷

⁷⁶ § 46 odst. 5 zákona o vysokých školách

⁷⁷ § 47 téhož zákona

4.3.2 Typy vysokých škol

Vysoké školy lze rozdělit podle typu poskytovaných studijních programů na univerzitní a neuniverzitní. Zda je vysoká škola univerzitního nebo neuniverzitního typu je uvedeno v jejím statutu v souladu se stanoviskem Akreditační komise. Univerzitní vysoké školy mohou na rozdíl od vysokých škol neuniverzitního typu používat označení univerzita a mohou se dále členit na fakulty, vysokoškolské ústavy a jiná pracoviště pro vzdělávací a tvůrčí činnost nebo pro poskytování informačních služeb nebo převod technologií. Univerzity jako jediné mohou uskutečňovat všechny typy studijních programů, tedy program bakalářský, magisterský i doktorský. Na vysokých školách neuniverzitního typu lze uskutečňovat pouze bakalářský a magisterský studijní program. Vysoké školy lze dále dělit podle jejího zřizovatele na veřejné, státní a soukromé.

4.3.2.1 Veřejné vysoké školy

Veřejné vysoké školy se zřizují a zrušují zákonem. Jsou samosprávnými organizacemi a mají vlastní majetek. Až na výjimky jsou všechny veřejné vysoké školy univerzitami. Neuniverzitní vysokou školou je například Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích. Většina veřejných vysokých škol umožňuje studentům vybrat si z několika různých vědních oblastí, pouze několik z nich uskutečňuje studijní programy jen z jedné oblasti. Veřejné vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu, prostřednictvím MŠMT. Jejich další příjmy tvoří poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku, příjmy ze státních fondů a z rozpočtu obcí, popřípadě výnosy z doplňkové činnosti či různé dary.

Orgány veřejných vysokých škol lze rozdělit na samosprávné a další orgány. Mezi ty samosprávné se řadí akademický senát, rektor, vědecká rada nebo umělecká rada, na neuniverzitní vysoké škole jsou to akademická rada, disciplinární komise a rada pro vnitřní hodnocení, pokud je zřízena. Dalšími orgány jsou správní rada a kvestor.⁷⁸

Akademický senát je samosprávným zastupitelským orgánem veřejné vysoké školy. Skládá se z členů akademické obce dané vysoké školy, musí mít

⁷⁸ § 7 zákona o vysokých školách

nejméně jedenáct členů, přesný počet stanovuje vnitřní předpis vysoké školy, a zároveň část vždy tvoří její studenti. Kromě počtu členů dále vnitřní předpis stanovuje způsob volby členů akademického senátu a jeho předsedy, orgány a jejich ustavování a důvody pro zánik členství v akademickém senátu nebo případnou neslučitelnost funkcí. Zástupci do akademického senátu jsou voleni v přímých volbách s tajným hlasováním, prostřednictvím členů akademické obce příslušné veřejné vysoké školy. Členství v akademickém senátu veřejné vysoké školy je neslučitelné s funkcí rektora, prorektora, kvestora, děkana, proděkana, tajemníka fakulty a ředitele vysokoškolského ústavu a funkční období jednotlivých členů je nejvýše tříleté. Zasedání akademického senátu jsou veřejná a rektor či jím pověřený zástupce mají právo vystoupit na zasedání kdykoliv o to požádají. Pravomocí akademického senátu je zejména schvalování vnitřního předpisu fakulty, jednacího řádu akademického senátu, rozpočtu a střednědobého výhledu vysoké školy předloženého rektorem, zprávy o vnitřním hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností veřejné vysoké školy. Dále akademický senát kontroluje využívání finančních prostředků vysoké školy a usnází se o návrhu na jmenování rektora, popřípadě navrhuje jeho odvolání z funkce.⁷⁹

V čele veřejné vysoké školy stojí rektor, kterého jmenuje a odvolává prezident republiky na návrh akademického senátu. Rektor zastupuje vysokou školu, jedná a rozhoduje v jejích věcech a působí jako statutární orgán v případech, kdy zvláštní předpis předpokládá jeho působnost. Funkční období rektora je čtyřleté a tatáž osoba může být jmenována nejvýše dvakrát ve dvou po sobě jdoucích funkčních obdobích. Rektora v jeho nepřítomnosti mohou zastoupit prorektoři, které rektor sám jmenuje a odvolává. Při slavnostních událostech, například při promoci či jiných akademických obřadech, rektorovi přísluší oslovení Vaše Magnificence.⁸⁰ Rektor je též předsedou vědecké rady vysoké školy, jmenuje a odvolává ostatní členy této rady, jimiž jsou významní představitelé oborů, v nichž vysoká škola uskutečňuje vzdělávací a tvůrčí činnost. Dále platí, že minimálně jedna třetina členů vědecké rady nesmí být členem akademické obce dané veřejné vysoké školy. Vědecká rada veřejné vysoké školy se vyjadřuje především k záležitostem, které jí předloží rektor školy. Mezi pravomoci vědecké rady veřejné

⁷⁹ § 9 zákona o vysokých školách

⁸⁰ § 10 téhož zákona

vysoké školy patří především projednávání návrhů rektora ohledně strategického záměru vysoké školy, schvalování studijních programů, záměru předložit žádost o akreditaci či její prodloužení. Dále působí v řízení ke jmenování profesorem a v habilitačním řízení.⁸¹

Dalším samosprávným orgánem veřejné vysoké školy je nově rada pro vnitřní hodnocení. Tato rada je zřizována na těch veřejných vysokých školách, které mají institucionální akreditaci.⁸² V současné době má tuto akreditaci například Karlova Univerzita, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci či Západočeská univerzita v Plzni. Pokud veřejná vysoká škola nemá institucionální akreditaci, může působnost rady pro vnitřní hodnocení vykonávat vědecká rada veřejné vysoké školy, stanoví-li to ve svém statutu. Předsedou rady pro vnitřní hodnocení je stejně jako u vědecké rady rektor, který jmenuje místopředsedu rady z řad akademických pracovníků, kteří jsou profesory nebo docenty dané vysoké školy. Členem této rady je také předseda akademického senátu. Ostatní členy jmenuje rektor na návrh vědecké rady a akademického senátu, členy jsou také studenti. Rada pro vnitřní hodnocení schvaluje návrh pravidel systému zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností, návrh vnitřního hodnocení kvality vzdělávání, dále řídí jeho průběh a zpracovává o tomto hodnocení zprávu.⁸³

Kárným orgánem veřejných vysokých škol je disciplinární komise. Tato komise je zřizována v případě, že nejsou všichni studenti příslušné vysoké školy zapsáni na žádné z jejích fakult. Totožnou funkci má pro studenty jednotlivých fakult disciplinární komise fakulty, jejíž členy jmenuje děkan a schvaluje je akademický senát fakulty. V čele komise je předseda, kterého volí ze svého středu její členové. Disciplinární komise se skládá z členů akademické obce veřejné vysoké školy, které jmenuje nejvýše na dva roky rektor vysoké školy, přičemž jednu její polovinu tvoří vždy studenti. Náplní práce této komise je projednávání disciplinárních přestupků studentů vysoké školy. Za disciplinární přestupek je považováno zaviněné porušení povinností stanovených příslušnými právními předpisy a vnitřními předpisy veřejné vysoké školy. Pokud disciplinární komise

⁸¹ § 11 a 12 zákona o vysokých školách

⁸² Národní akreditační úřad pro vysoké školství, který akredituje, tedy schvaluje studijní programy univerzit, může udělit vysoké škole institucionální akreditaci pro oblast nebo oblasti vzdělávání; univerzita si pak může programy schvalovat sama.

⁸³ § 12a zákona o vysokých školách

rozhodne, že se jedná o přestupek, navrhne rektorovi jednu z možných sankcí. Sankcí může být napomenutí, podmíněčné vyloučení ze studia nebo vyloučení ze studia.⁸⁴

Druhou skupinou orgánů jsou další orgány veřejné vysoké školy. Dozorčím orgánem je správní rada, jejíž členy jmenuje a odvolává ministr školství po předchozím projednání s rektorem, avšak členem nemůže být zaměstnanec příslušné vysoké školy. Členové jsou do správní rady jmenováni tak, aby v ní byli přiměřeně zastoupeni především představitelé veřejného života, profesních komor a organizací zaměstnavatelů. Je složena nejméně z devíti členů a funkční období člena správní rady je šestileté. Rada se schází nejméně dvakrát ročně a svolává a řídí ji její předseda. Správní rada se stará zejména o to, aby škola zachovávala účel, pro který byla zřízena a aby řádně hospodařila s jejím majetkem. Dále správní rada vydává písemný souhlas ke všem důležitým právním jednáním, jedná se například o hospodaření školy s nemovitým majetkem a částečně i movitým majetkem, dále pokud by škola zřizovala věcné břemeno či předkupní právo nebo pokud by hodlala založit, zrušit anebo přeměnit jinou právnickou osobu. Správní rada také projednává výroční zprávu o hospodaření a zprávu o vnitřním hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností veřejné vysoké školy. Další důležitou činností správní rady je schvalování rozpočtu, střednědobého výhledu a strategického záměru vysoké školy.⁸⁵ Druhým orgánem veřejné vysoké školy z této skupiny je kvestor, kterého jmenuje a odvolává rektor. Kvestor řídí hospodaření a vnitřní správu vysoké školy a je oprávněn vystupovat jejím jménem a zastupovat ji.⁸⁶

Veřejná vysoká škola se dále dělí na fakulty, vysokoškolské ústavy, jiná pracoviště pro vzdělávací a tvůrčí činnost nebo pro poskytování informačních služeb nebo převod technologií a účelová zařízení pro kulturní a sportovní činnost, pro ubytování a stravování zejména členů akademické obce nebo k zajišťování provozu školy. Fakulta je oborově vymezená část veřejné vysoké školy, má řadu pravomocí, které na ni byly delegovány její mateřskou vysokou školou. O jejím zřízení rozhoduje na návrh rektora akademický senát vysoké školy. V čele fakulty

⁸⁴ § 13 zákona o vysokých školách

⁸⁵ § 14 téhož zákona

⁸⁶ § 16 téhož zákona

stojí děkan a zastupitelským orgánem je akademický senát. Dalšími orgány jsou tajemník, proděkan, vědecká nebo umělecká rada a rovněž také disciplinární komise. Úkoly orgánů fakulty jsou obdobné jako u orgánů veřejné vysoké školy, které byly popisovány výše, avšak jejich kompetence jsou omezeny na jednání a rozhodování pouze ve věcech dané fakulty. Každé fakulta uskutečňuje nejméně jeden akreditovaný studijní program a může též vykonávat tvůrčí činnost.⁸⁷ Vysokoškolský ústav je institucí, která se věnuje zejména vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti a může se také podílet na uskutečňování akreditovaných studijních programů. O jeho zřízení rozhoduje akademický senát vysoké školy a v jeho čele stojí ředitel, který je jmenován rektorem. Další částí veřejné vysoké školy jsou specializovaná pracoviště. U zemědělských vysokých škol se může jednat například o zemědělský nebo lesní statek. Při lékařských vysokých školách jsou specializovanými pracovišti zejména fakultní nemocnice, kde se kromě poskytování zdravotnických služeb uskutečňuje praktická výuka mediků nebo výzkumná činnost.⁸⁸

4.3.2.2 Státní vysoké školy

V České republice jsou státní vysoké školy buď vojenské, nebo policejní. V současnosti jsou na našem území pouze dvě státní vysoké školy a to Policejní akademie České republiky v Praze a Univerzita obrany, která má sídlo v Brně. Policejní akademie České republiky byla zřízena zákonem v roce 1993 Českou národní radou.⁸⁹ Univerzita obrany vznikla splynutím Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově, Vojenské akademie v Brně a Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové.⁹⁰

Jak je již z názvu patrné, Policejní akademie České republiky v Praze je policejní vysokou školou a jako taková je organizační složkou státu financovanou Ministerstvem vnitra. Univerzita obrany je vojenskou vysokou školou a je součástí organizační složky státu Ministerstva obrany a je též financována ze státního rozpočtu. Obě státní vysoké školy jsou univerzitního typu. Vysokoškolská

⁸⁷ § 23 a 25 zákona o vysokých školách

⁸⁸ § 34 téhož zákona

⁸⁹ § 1 zákona č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících

⁹⁰ § 1 zákona č. 214/2004 Sb. o zřízení Univerzity obrany

samospráva je na rozdíl od soukromých a veřejných vysokých škol značně omezena a klíčovou roli zde hrají příslušná ministerstva. Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra vykonává vůči vojenským a policejním vysokým školám určité působnosti. Jedná se zejména o registraci jejich vnitřních předpisů, rozdělování finančních prostředků, kontrolu zákonnosti a hospodárnosti při nakládání s finančními nebo jinými prostředky poskytnutými ze státního rozpočtu. Dále tyto ministerstva určují výše poplatků spojených se studiem a poskytuje metodickou pomoc ve věcech přípravy statutů a dalších předpisů vysokých škol a fakult.⁹¹

Na vojenské vysoké škole studují převážně vojáci v činné službě, ale přijímání mohou být i studenti, kteří vojáky nejsou. Vojenská vysoká škola se při přijímání uchazečů ke studiu řídí dle požadavků Ministerstva obrany a jejich počet též závisí na jejím požadavku. Cílem vojenské vysoké školy je vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti a obrany státu. Policejní vysoká škola vzdělává a připravuje studenty na výkon služby v bezpečnostních sborech. Stejně jako na vojenské vysoké škole, tak i na policejní vysokou školu se mohou hlásit i ti uchazeči, kteří nejsou příslušníky bezpečnostních sborů. Při přijímání uchazečů se policejní vysoká škola řídí požadavky Ministerstva vnitra.⁹²

4.3.2.3 Soukromé vysoké školy

Vznik soukromých vysokých škol v České republice byl umožněn až na základě zákona o vysokých školách z roku 1998. Soukromá vysoká škola je právnickou osobou, která má sídlo nebo svou ústřední správu na území některého členského státu Evropské unie, nebo která byla zřízena či založena podle práva některého členského státu EU. Zároveň, aby takováto právnická osoba mohla působit jako soukromá vysoká škola, musí k tomu mít státní souhlas MŠMT. Podmínky udělení souhlasu jsou vyjmenovány v zákoně o vysokých školách. Na žádosti o udělení státního souhlasu je potřeba uvést název, sídlo, typ vysoké školy, právní formu právnické osoby, statutární orgán strategický záměr, návrhy studijních programů a vnitřních předpisů upravující organizaci a činnost soukromé vysoké školy a některé další údaje. MŠMT má na rozhodnutí o udělení souhlasu 150 dní ode dne doručení žádosti a před svým rozhodnutím si vždy vyžádá stanovisko

⁹¹ § 95 odst. 8 zákona o vysokých školách

⁹² § 95 téhož zákona

Akreditačního úřadu. Pokud je státní souhlas udělen, ministerstvo zároveň rozhodne o registraci vnitřních předpisů. Udělení státního souhlasu však nezakládá nárok na udělení institucionální akreditace, akreditace studijního programu a akreditace habilitačního řízení nebo řízení ke jmenování profesorem. V případě, že státní souhlas není ministerstvem udělen, může žadatel podat novou žádost, avšak nejdříve po uplynutí jednoho roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o neudělení státního souhlasu. MŠMT státní souhlas neudělí například v případě, že Akreditační úřad nevydal souhlasné stanovisko k udělení státního souhlasu nebo pokud je návrh vnitřních předpisů v rozporu se zákonem nebo jinými právními předpisy. Ministerstvo též může soukromé vysoké škole státní souhlas odejmout.⁹³

Většina soukromých vysokých škol je neuniverzitního typu a mají akreditovány převážně bakalářské studijní programy. Soukromé vysoké školy, jakožto právnické osoby, mají právní formu zejména akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, obecně prospěšné společnosti⁹⁴ či zapsaného ústavu. Na rozdíl od veřejných vysokých škol si organizační strukturu a činnost orgánů soukromá vysoká škola upravuje sama prostřednictvím vnitřních předpisů.

Soukromá vysoká škola je povinna zajistit si finanční prostředky pro vzdělávací a tvůrčí činnost. MŠMT může soukromé vysoké škole poskytnout dotace na stipendia ze státního rozpočtu. Do 1. ledna 2018 bylo na základě zákona o vysokých školách možné získat od MŠMT státní dotaci na podporu uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Toto ustanovení však bylo ze zákona odebráno. Rozhodujícím příjmem takovéto vysoké školy tvoří poplatky za studium, tzv. školné. Výši poplatku za studium si každá soukromá vysoká škola stanovuje sama ve svém vnitřním předpisu školy. Ostatní příjmy soukromých vysokých škol tvoří výnosy z majetku a z doplňkové činnosti či příjmy z darů a dědictví.⁹⁵

⁹³ § 39 zákona o vysokých školách

⁹⁴ Podle zákona č. 89/2012 Sb. Obecně prospěšné společnosti již nově nevznikají, avšak pro ty které již existují nebo byly založeny před nabytím účinnosti Občanského zákoníku, platí, že mohou nadále zůstat v této formě, případně zvolit cestu transformace na jinou právní formu.

⁹⁵ § 40 zákona o vysokých školách

4.3.3 Organizace a průběh studia

Vysokoškolské vzdělávání má nejčastěji prezenční, neboli denní, formu studia. Dále je vzdělávání na vysokých školách umožňováno distanční nebo kombinovanou formou. Akademický rok trvá dvanáct kalendářních měsíců, jeho začátek stanovuje rektor vysoké školy a nejčastěji začíná na přelomu měsíce září a října. Člení se na zimní a letní semestry, ročníky nebo bloky, které mívají čtrnáct výukových týdnů, poté následuje zkouškové období a prázdniny. O přijetí uchazeče ke studiu rozhoduje rektor, výjimku tvoří soukromé vysoké školy, kde o přijetí uchazeče rozhoduje orgán určený vnitřním předpisem. Zápisem ke studiu získává student status studenta, díky němuž může čerpat studentské výhody jako je například státem hrazené zdravotní pojištění nebo u pracujících studentů sleva na dani.⁹⁶

Vyučování probíhá formou přednášek, cvičení, seminářů, laboratorních praktik či praxe, která je povinná například u lékařských nebo pedagogických oborů. Postup do vyšších ročníků je možný po úspěšném vykonání předepsaných zkoušek a dosažení stanoveného počtu kreditů. Kredit neboli kreditní bod získávají studenti vysokých škol za absolvování jednotlivých předmětů. Ke každému předmětu je přiřazena jeho kreditní hodnota. Počet kreditů příslušného předmětu vyjadřuje jeho náročnost a časový objem potřebné studijní aktivity.

K úspěšnému zakončení studia je potřeba splnit stanovené povinné a povinně volitelné předměty a stanovený počet celkových kreditů. V případě neúspěchu u zkoušky je možné ji opakovat, stejně tak je studentům umožněno opakovat celý ročník, pokud však student překročí standardní dobu studia je povinen zaplatit poplatek za studium. Studium je ukončeno dnem, kdy byla vykonána státní zkouška nebo její poslední část. Úspěšně ukončené studium absolvent prokazuje vysokoškolským diplomem a jeho dodatkem. Studium může být též ukončeno jeho zanecháním ze strany studenta, nesplnění požadavků, které vyplývají ze studijního programu podle studijního a zkušebního řádu, dále odnětím nebo zánikem akreditace studijního programu, ukončením uskutečňování

⁹⁶ § 51 a 52 zákona o vysokých školách

studijního programu nebo zánikem oprávnění k jeho uskutečňování či vyloučením studenta ze studia například na základě rozhodnutí disciplinární komise.⁹⁷

4.3.4 Analýza vývoje vysokých škol

Tato podkapitola se věnuje analýze vývoje vzdělávání na vysokých školách v průběhu několika let. Graficky nebo pomocí tabulky je zde popsán vývoj počtu vysokých škol, dále vývoj počtu studentů a absolventů a podíl cizinců na českých vysokých školách.

- **Počet vysokých škol v České republice**

Jak je patrné z následující *Tabulky 4* počet vysokých škol v České republice se od akademického roku 2000/2001 pravidelně zvyšoval a v akademickém roce 2008/2009, 2009/2010 a 2011/2012 bylo na našem území dokonce 73 vysokých škol. V následujících letech lze zaznamenat mírný pokles vysokých škol a v posledním sledovaném akademickém roce klesl jejich počet až na 64. Počet veřejných vysokých škol je téměř neměnný, na rozdíl od soukromých vysokých škol, jejichž počet se nejprve rapidně zvyšoval, v posledních letech zde však dochází k jejich poklesu. Státní vysoké školy jsou dlouhodobě v České republice pouze dvě.

⁹⁷ § 55 a 56 zákona o vysokých školách

Tabulka 4 Počtu vysokých škol (podle⁹⁸ a⁹⁹)

Akademické roky	Veřejné VŠ	Soukromé VŠ	Státní VŠ	Celkem
2000/2001	23	8	4	35
2001/2002	24	13	4	41
2002/2003	24	21	4	49
2003/2004	24	28	4	56
2004/2005	24	36	2	62
2005/2006	25	39	2	66
2006/2007	25	38	2	65
2007/2008	26	42	2	70
2008/2009	26	45	2	73
2009/2010	26	45	2	73
2010/2011	26	44	2	72
2011/2012	26	45	2	73
2012/2013	26	44	2	72
2013/2014	26	43	2	71
2014/2015	26	43	2	71
2015/2016	26	41	2	69
2016/2017	26	37	2	65
2017/2018	26	36	2	64

- **Počet studentů vysokých škol**

Následující *Tabulka 5* znázorňuje počet studentů vysokých škol v akademických letech 2007/2008 až 2017/2018. Z této tabulky je dále patrné, kolik studentů ve sledovaném období studovalo bakalářský, magisterský, navazující magisterský a doktorský studijní program. Od začátku sledovaného období se počet studentů každoročně zvyšoval až na rekordní počet studentů v akademickém roce 2010/2011, kdy vysokou školu navštěvovalo téměř 400 000 studentů, z toho téměř čtvrt miliónu byli studenti bakalářského studijního programu. V dalších letech počet studentů už pouze klesal a v akademické roce 2017/2018 studovalo vysokou školu o téměř 100 000 studentů méně než před sedmi lety.

⁹⁸ Český statistický úřad: *Soukromé školství na jednotlivých úrovních vzdělávání: Vysoké školy* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534652/w-3316-11a1.pdf/d050ded2-b530-46ba-ab0e-4c5c8a429dc9?version=1.0>

⁹⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18* [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

Tabulka 5 Počet studentů vysokých škol (podle¹⁰⁰)

Akademické roky	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Navazující magisterský studijní program	Doktorský studijní program	Celkem ¹⁰¹
2007/2008	209 271	65 226	51 733	24 024	343 942
2008/2009	230 594	53 387	66 674	24 551	368 050
2009/2010	245 248	46 093	79 813	25 543	388 990
2010/2011	249 830	40 749	86 852	25 961	395 979
2011/2012	245 636	37 490	90 294	25 701	392 039
2012/2013	236 698	34 506	90 896	24 840	380 891
2013/2014	225 801	33 197	89 474	24 768	367 747
2014/2015	208 400	32 573	86 583	24 246	346 893
2015/2016	193 410	31 778	81 886	23 902	326 528
2016/2017	180 817	31 218	80 073	23 220	311 168
2017/2018	173 208	30 825	76 484	22 228	299 054

- **Počet absolventů vysokých škol**

Tabulka 6 znázorňuje počet absolventů vysokých škol v jednotlivých studijních programech v průběhu několika let. Vývoj počtu absolventů reflektuje počet studentů v příslušných letech. Nejvyšší počet absolventů byl v akademickém roce 2012/2013, kdy studium řádně ukončilo přes 90 000 studentů. V následujících letech však jejich počet rapidně klesal a v akademickém roce 2017/2018 získalo akademický titul přibližně o 23,42 % méně absolventů než v akademickém roce 2012/2013.

¹⁰⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18 [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

¹⁰¹ Není součtem za jednotlivé studijní programy, neboť jeden student může studovat více různých programů.

Tabulka 6 Počtu absolventů vysokých škol (podle¹⁰²)

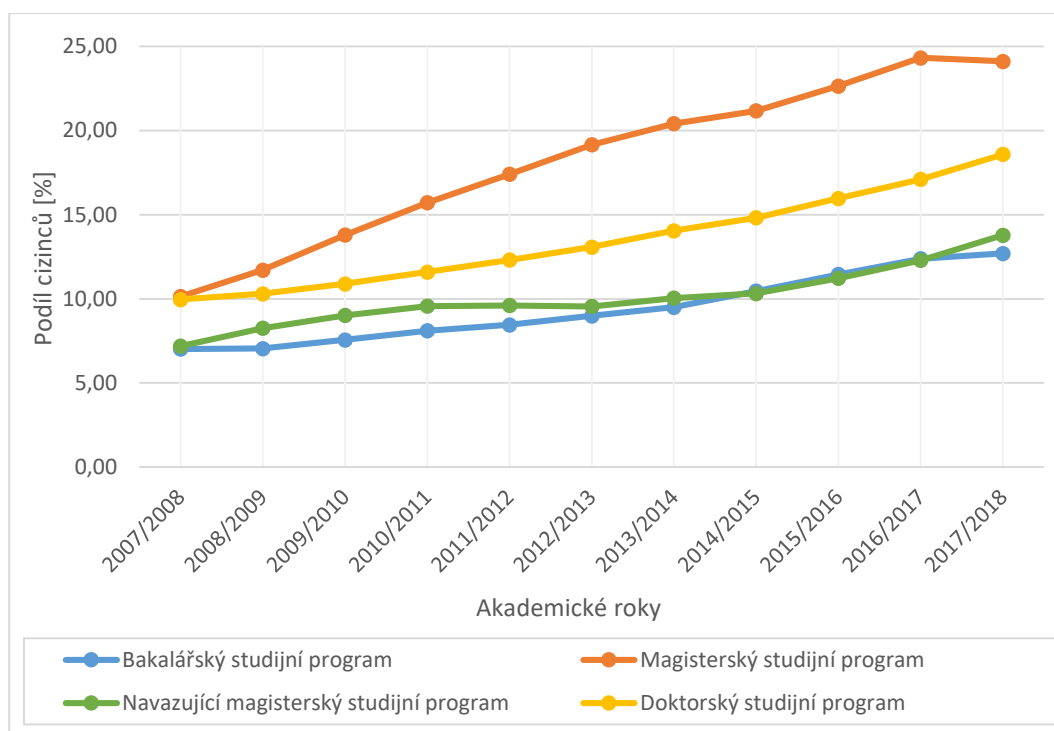
Akademické roky	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Navazující magisterský studijní program	Doktorský studijní program	Celkem ¹⁰³
2007/2008	32 981	17 903	10 770	2 267	63 793
2008/2009	39 129	15 766	16 106	2 378	73 250
2009/2010	45 325	11 713	22 499	2 375	81 757
2010/2011	49 260	9 673	27 100	2 222	88 075
2011/2012	52 077	8 112	30 680	2 439	93 104
2012/2013	52 567	7 167	31 894	2 663	94 090
2013/2014	50 992	5 743	32 755	2 405	91 692
2014/2015	48 293	5 371	32 202	2 467	88 187
2015/2016	43 583	5 001	31 185	2 410	82 037
2016/2017	41 093	4 899	29 179	2 343	77 382
2017/2018	37 141	4 741	27 911	2 384	72 057

- **Počet cizinců na vysokých školách**

Graf na *Obrázku 5* znázorňuje podíl cizinců na českých vysokých školách ve všech studijních programech. Stejně jako na vyšších odborných školách roste zájem zahraničních uchazečů o studium na českých vysokých školách. V akademickém roce 2007/2008 v České republice studovalo 27 000 zahraničních studentů a během deseti let tento počet vzrostl na téměř 44 000 tisíc studentů. Největší zájem ze stran cizinců je o magisterské studijní programy, kdy v akademickém roce 2016/2017 byl téměř každý čtvrtý student magisterského studia ze zahraničí.

¹⁰² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18 [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

¹⁰³ Není součtem za jednotlivé studijní programy, neboť jeden student může studovat více různých programů

Obrázek 5 Podíl cizinců na vysokých školách (podle¹⁰⁴)

¹⁰⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18 [online].[cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat zejména terciární vzdělávání v České republice, jeho vývoj a historii. Kromě terciárního vzdělávání je v práci též věnován krátký úvod i do dalších oblastí vzdělávání v České republice, kterými jsou preprimární, primární a sekundární vzdělávání. Součástí této práce dále je seznámení s mezinárodní standardní klasifikací vzdělávání ISCED, která usnadňuje orientaci v systémech vzdělávání napříč státy.

Terciární sektor v České republice zahrnuje jak studium na vysokých školách, tak i na vyšších odborných školách a některých konzervatořích. Na rozdíl od právní úpravy vyšších odborných škol, která je obsažena ve školském zákoně spolu s předškolním, základním a středním vzděláváním, je zákonná úprava vysokých škol upravena velmi široce, a to dokonce v samostatném zákoně o vysokých školách.

Také historický vývoj je velmi odlišný. Zatímco počátky vysokých škol tak, jak je známe dnes, sahají až do 14. století, kdy byla v Praze založena Karlova univerzita, vznik a vývoj vyšších odborných škol se připisuje roku 1991, kdy bylo vytvořeno několik středních odborných škol umožňujících pomaturitní studium. A právě tento rozdílný historický vývoj škol poskytujících terciární vzdělávání může být důvodem pro odlišnou právní úpravu.

Stěžejní částí této práce je charakteristika vyšších odborných škol a vysokých škol, zejména jejich typů, studijních programů, přijímajících řízení, průběhů a možností zakončení studia. Další důležitou součástí práce je analýza vývoje terciárního vzdělávání v České republice, která je provedena za pomoci dat Českého statistického úřadu a z vývojové ročenky školství Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Analýza obsahuje informace o vývoji počtu škol, studentů, absolventů a zahraničních studentů na vyšších odborných a vysokých školách.

Tato práce by mohla být přínosem při orientaci v českém vysokém školství a mohla by tak pomoci například studentům maturitních ročníků středních škol při rozhodování o jejich dalším studiu.

Resumé

The bachelor thesis deals with tertiary education - its characterization, evolution and history in the Czech Republic. Besides tertiary education, the thesis also provides a brief introduction to other areas of education in the Czech Republic, namely pre-primary, primary and secondary education. Another part of this thesis is focused also on an introduction to the International Standard Classification of Education (ISCED), which facilitates orientation in education systems across countries.

The tertiary sector includes both university studies and education at higher professional schools and some of the conservatoires in the Czech Republic. In contrast to legal regulation of higher professional schools, the legislation of universities is regulated very broadly, even in the separate act.

Furthermore, their historical evolution is very different. Beginnings of universities, as we know them today, date back to the 14th century when Charles University was founded in Prague. However, establishment and evolution of higher professional schools is attributed to 1991, when several secondary vocational schools were created to enable post-secondary education. This very different historical process of schools providing tertiary education might be the reason for different legislation.

The major part of this thesis is dedicated to the characterization of higher professional schools and universities, especially to their types, study programs, admission procedures, courses and possibilities of graduation. Another important part of the thesis is the analysis of the evolution of tertiary education in the Czech Republic. The analysis contains information about the evolution of the number of schools, students, graduates and foreign students at higher professional schools and universities.

This thesis could be beneficial for easier orientation in Czech tertiary education and could help secondary school graduates to facilitate the decision on further studies.

Seznam literatury a informačních zdrojů

Literatura

BAHENSKÁ, Marie. Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století. 1. vyd. Praha: Slon, 2005, s. 176. ISBN 80-864-2948-2.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ, Teorie a nástroje vzdělávací politiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, s. 172. ISBN 80-246-1260-7.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ. *Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu: Struktura vzdělávacího systému ČR v mezinárodním srovnání*. Praha: Karolinum, 2006, s. 181. ISBN 80-246-1261-5.

RADA, Ivan a Petr ČORNEJ. *Dějiny země koruny české*. Praha: Paseka, 1992, s. 304. ISBN 80-851-9230-6.

Studie EURYDICE: Dvacet let reforem vysokého školství v Evropě po roce 1980. Evropská komise, Eurydice, 2001, s. 189. ISBN 80-211-0396-5.

URBÁNEK, Václav. *Financování vysokého školství*. Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007, s. 163. ISBN 978-80-245-1313-3.

Odborné periodikum

FABIÁNKOVÁ, Jaroslava. Nová klasifikace vzdělání ISCED 2011. *Statistika&my: Měsíčník Českého statistického úřadu* [online]. 2014 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/01/nova-klasifikace-vzdelani-isced-2011/>

KÖRNER, Milan. Rozvoj vysokého školství v ČR a jeho širší historické a středoevropské souvislosti. *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2019-02-21]. ISSN 1212- 0855. Dostupné z: https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-06/08_rozvoj.pdf

Právní předpisy

Čl. XV. Košického vládního programu

Dekret prezidenta č. 123/1945 Sb. o zrušení německých vysokých škol technických v Praze a v Brně

Dekret prezidenta republiky č. 122/1945 Sb. o zrušení německé university v Praze

Smlouva o fungování Evropské unie 2012/C 326/01

Vyhláška č. 10/2005 Sb. o vyšším odborném vzdělávání

Zákon č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů

Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 138/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb. o soustavě základních a středních škol

Zákon č. 172/1990 Sb. o vysokých školách

Zákon č. 19/1966 Sb. o vysokých školách

Zákon č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod

Zákon č. 214/2004 Sb. o zřízení Univerzity obrany

Zákon č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

Internetové zdroje

Alma mater studiorum università di Bologna: The numbers of history [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.unibo.it/en/university/who-we-are/our-history/the-numbers-of-history>

Český statistický úřad: *Co je ISCED* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>

Český statistický úřad: *Historie a vývoj vysokého školství - 1919 - 2008: Vysoké školy po 2. světové válce – do roku 1948* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534966/w-3314a3.pdf/38bb617f-8b01-4741-91d2-660ba057e46b?version=1.0>

Český statistický úřad: *Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

Český statistický úřad: *Soukromé školství na jednotlivých úrovních vzdělávání* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534652/w-3316-11a1.pdf/d050ded2-b530-46ba-ab0e-4c5c8a429dc9?version=1.0>

Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky - 2006* [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/0001-06-_2006-2100

Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky – 2019: Vyšší odborné školy* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/24-vzdelavani-fvr4dq28wv>

Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky – 2019: Vyšší odborné školy - studenti podle skupin oborů vzdělání* [online]. 2019 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/24-vzdelavani-fvr4dq28wv>

Český statistický úřad: *Statistická ročenka České republiky – 2019: Vyšší odborné školy - studenti podle skupin oborů vzdělání* [online]. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/24-vzdelavani-fvr4dq28wv>

Český statistický úřad: *Terciární vzdělávání: Studenti a absolventi vysokoškolského a vyššího odborného vzdělávání* [online]. 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/23006020p.pdf/711c5062-ef04-418b-b3ba-d77988d06365?version=1.0>

Český statistický úřad: *Studenti vyššího odborného vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/230060200e01.pdf/40b57547-faa9-4a77-a685-afcce013de12?version=1.3>

Český statistický úřad: *Cizinci na vyšších odborných školách* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122323898/230060200e03.pdf/c1bd3b32-8b07-4bc7-994b-728b3ca5dea9?version=1.3>

Český statistický úřad: *Úvod k vysokým školám, vymezení pojmů* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534966/w-3314a1.pdf/66e940a7-b9a4-4b1f-af11-c9b72321d53f?version=1.0>

Český statistický úřad: *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/ISCED%202011_CZ.pdf

Eurydice: *Česká-republika: Financování terciárního vzdělávání* [online]. 2019 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_1_Vyssi_odborne_skoly

Eurydice: *Střední vzdělávání* [online]. 2019 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/upper-secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-7_cs

Eurydice: *Terciární vzdělávání* [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs

Eurydice: *Vzdělávání a péče v raném dětství* [online]. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-21>

KARPÍŠEK, Michal a kolektiv. *Vyšší odborné školy na rozcestí: Analýza stavu a možného vývoje sektoru vyššího odborného vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/1825_1_1/

KOTALÍK, Jiří. *Akademie výtvarných umění v Praze: Historie AVU* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.avu.cz/document/historie-avu-%E2%80%93-text-ji%C5%99%C3%ADho-t-kotal%C3%ADka-z-r-1999-822>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *BOLONŠKÝ PROCES* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2?lang=1

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Dokumenty: Vyšší odborné vzdělávání* [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyssi-odborne-vzdelavani/dokumenty-4>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Vývojová ročenka školství 2007/08–2017/18* [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2007-08-2017-18>

NOVOTNÁ, Jarmila. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. 1. vyd. Univerzita J. E. Purkyně v Brně — filozofická fakulta, 1981 [Online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112519/I_PaedagogicaPsychologica_16-1981-1_7.pdf?sequence=1

Univerzita Karlova: Historie UK [online]. 2018 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-374.html>

Univerzita Karlova: Vznik Karlo-Ferdinandovy univerzity vyřešil vleklou krizi vysokých škol [online]. 2014 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://cuni.cz/uk-5653.html>

Univerzita Palackého v Olomouci: Historie univerzity [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/univerzita/zakladni-informace/historie-univerzity/>